

AMMATTI-
KASVATUKSEN
AIKAKAUS-
KIRJA

4.2008

LAADUNHALLINTA JA KESTÄVÄ KEHITYS

Ammattikasvatuksen aikakauskirja

.....

4.2008

Päätoimittaja

Pekka Ruohotie, Tampereen yliopisto
puh. (03) 3551 3600, pekka.ruohotie@uta.fi

Toimitussihteeri

Taina Lundén
puh. 020 748 9679, taina.lunden@oaj.fi

Toimituskunta

Puheenjohtaja

Pekka Ruohotie, FT,
ammattikasvatuksen professori
Tampereen yliopisto/
Ammattikasvatuksen tutkimus- ja
koulutuskeskus

Outi Kallioinen, KT, kehittämisjohtaja
Laurea-AMK/
Koulutussosiologian tutkimuskeskus

Antti Kauppi, KL, johtaja
Helsingin yliopisto/Koulutus- ja
kehittämiskeskus Palmenia

Johanna Lasonen, PhD, ma. professori
Jyväskylän yliopisto/Koulutuksen tutkimuslaitos

Timo Luopajarvi, KT, ammattikasvatuksen
dosentti, pääsihteeri
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.

Ulla Mutka, YTT, johtaja
Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu

Pentti Nikkanen, KT,
ammattikoulutuksen dosentti
Jyväskylän yliopisto/Koulutuksen tutkimuslaitos

Marja-Leena Stenström, YTT, professori
Jyväskylän yliopisto/Koulutuksen tutkimuslaitos

Matti Vesa Volanen, KM, tutkija
Jyväskylän yliopisto/Koulutuksen tutkimuslaitos

Toimitusneuvosto

Puheenjohtaja *Pekka Ruohotie*, professori
Paul Ilsley, professori
Keijo Kaisvuo, yliopettaja
Timo Lankinen, pääjohtaja
Seija Mahlamäki-Kultanan, johtaja
Hannu Sirén, johtaja
Risto Sääntti, henkilöstön kehittämisjohtaja
Marja-liisa Tenhunen, rehtori

Taimi Tulva, professori
Sihteeri *Kimmo Harra*, säätöjohtaja

Julkaisija

Ammattikoulutuksen tutkimusseura OTTU ry.
www.ottu.fi
Puheenjohtaja *Timo Luopajarvi*
ARENE ry.
Rikhardinkatu 4 B 22, 00130 Helsinki
timo.luopajarvi@arene.fi

Sihteeri *Outi Kallioinen*
Laurea ammattikorkeakoulu
Ratatie 22, 01300 Vantaa
outi.kallioinen@laurea.fi

Kustantaja

Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö –
OKKA-säätiö www.okka-saatio.com

Toimituksen osoite:

OKKA-säätiö
Rautatieläisenkatu 6 A, 00520 Helsinki
puh. 020 748 9521, fax (09) 150 2418
email: kimmo.harra@okka-saatio.com
taina.lunden@oaj.fi

Tilaukset: toimituksen osoitteella

Tilaushinta
1—4/2008 kotimaahan yhteensä 20 €

Ilmoitukset: toimituksen osoitteella

Ilmoitushinnat
Koko sivu 336 €, 1/2 sivua 168 €,
1/4 sivua 84 €

Ulkoasu/taitto
Nalle Ritvola, Osakeyhtiö Nallellaan, Tampere

Painopaikka
Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi

Ammattikasvatuksen aikakauskirjaa
ilmestyy vuonna 2008 neljä numeroa

ISSN 1456-7989

Sisältö

Pääkirjoitus

Erkka Laininen	4
----------------------	---

Artikkelit

Erkka Laininen Kestävän kehityksen kriteerit oppilaitoksille	6
Susanna Tauriainen Virtuaalikylä luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksen kestävän kehityksen työkaluna	21
Anne Virtanen Kestävä kehitys ja vastuullisuus osaksi ammattikorkeakoulujen laadunhallintaa	31

Katsauksia

Miten kestävä kehitys voidaan sisällyttää osaksi oppilaitoksen tai koulutuskuntayhtymän toimintaa? Anu Salon, Hannele Karhusen ja Markku Rissasen haastattelu	42
Markku Tasala	

Ammattikasvatuksen kentältä

Modernit uusstahanovilaiset kvartaalitalouden ja individualismin puserruksessa	49
Aki Pyykkö	

Ajankohtaista

Päätoimittaja vaihtuu	54
Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen julkaisuja	58

Ohjeita kirjoittajille	66
------------------------------	----

Pääkirjoitus

Kestävä kehitys on noussut ilmastonmuutoksen myötä yhdeksi maailman tärkeimmistä puheenaiheista. Ydinkysymys on, miten pystymme yhdessä huolehtimaan ihmiskunnan fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellista hyvinvoinnista vähentämättä luonnon monimuotoisuutta ja ylittämättä luonnonjärjestelmien kantokykyä. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen edellyttää meiltä kaikkilta valintojen ja vaihtoehtojen kriittistä tarkastelua sekä koulutukselta, tutkimukselta ja elinkeinoelämältä uusien kestävien tuotanto- ja palveluratkaisujen kehittämistä.

Kestävän kehityksen painoarvo elinkeinoelämän osaamistarpeena on kasvanut nopeasti. Tämän päivän valveutuneet asiakkaat, kansalaisjärjestöt, media ja lainsäädäntö pitävät huolen siitä, että yritysten on pakko nähdä kestävä kehitys osana yrityksen imagoa sekä tuotteiden ja palveluiden laatua. Samalla vastuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä on tullut osa yritysten laadunhallintaa.

Kestävä kehitys asettaa haasteita myös ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Vuosina 2007-2010 uudistettavissa ammatillisen koulutuksen perustutkintojen perusteissa kestävä kehitys on yksi elinikäisen oppimisen taidoista, joka tulee sisällyttää ammatillisiin tutkinnon osiin alakohtaisten painotusten mukaisesti. Kestävän kehityksen osaamista arvioidaan osana ammattiosaamisen näyttöjä ja muuta osaamista.

Opetushallituksen keväällä 2008 julkistamien Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositusten mukaan koulutuksen järjestäjä sisällyttää toimintajärjestelmäänsä kestävä kehityksen toimintaohjelman, jolla ohjataan ympäristöasioihin, henkilöstön ja opiskelijoiden työsuojeluun ja hyvinvointiin sekä yhteiskunnalliseen vastuuseen liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.

Voidaankin sanoa, että kestävä kehitys on oleellinen osa ammatillisen koulutuksen laatua. Tässä Ammatikasvatuksen aikakauskirjan numerossa tarkastellaan kestävä kehityksen ja laadunhallinnan välistä yhteyttä taustojen, työkalujen ja käytännön toteutuksen tasoilla. OKKA-säätiön suunnittelupäällikkö Erkka Laininen artikkelissa kerrotaan valmistumassa olevista Oppilaitosten kestävä kehityksen kriteereistä. Opetusneuvos Susanna Tauriainen Opetushallituksesta käsittelee kestävä kehityksen haasteita luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksessa ja esittelee koulutuksen ja laadunhallinnan tueksi valmistunutta Virtuaalikylää.

Lehtori Anne Virtanen Hämeen ammattikorkeakoulusta on toiminut pitkään korkeakoulujen kestävä kehityksen verkostoissa. Tällä hetkellä hän on mukana hankkeessa, jossa kehitetään korkeakouluille kestävä kehityksen indikaattoreita. Artikkelissaan Virtanen käsittelee indikaattoreita ja niiden kytkemistä ammattikorkeakoulujen laadunhallintaan.

Savon ammatti- ja aikuisopisto on tullut tunnetuksi yhtenä Suomen ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen edelläkävijöistä. Opistossa on toteutettu Sakkea kohti -hanke, jonka tavoitteena oli kytkeä kestävä kehityksen työ osaksi koulutuskuntayhtymän toimintaa. Savon ammatti- ja aikuisopiston matkailu- ja ravitsemis- ja talousalan koulutusyksikkö Savonille myönnettiin Oppilaitosten ympäristösertifikaatti kesällä 2007.

Katsauksessaan toimittaja Markku Tasala on haastatellut opiston kestävä kehityksen koordinaattori Anu Saloa, matkailu- ja ravitsemisalan koulutusyksikön rehtori Hannele Karhusta ja kuntayhtymän johtajaa Markku Rissasta kestävä kehityksen työstä ja laadunhallinnan toteutuksesta opistossa.

Erkka Laininen
Suunnittelupäällikkö, OKKA-säätiö
Teemanumeron toimittaja

Kestävän kehityksen kriteerit oppilaitoksille

Erkka Laininen

Suunnittelupäällikkö, DI

OKKA-säätiö

erkka.laininen@okka-saatio.com

Yritysten vastuullisuus eli vastuu taloudesta, ympäristöstä ja ihmisistä, on nykyisin kiinteä osa liiketoimintaa ja työntekijöiden ammatillista ydinosaamista. Laadukkaasti toimivan yrityksen on hallittava kestävän kehityksen asiat organisaation kaikilla tasoilla. Työelämän osaamistarpeet ja globaalit kestävän kehityksen kysymykset haastavat myös ammatillisen koulutuksen. Siksi kestävä kehitys tulee yhdistää oppilaitosten kaikkeen toimintaan ja laadunhallintaan. Työkaluksi ovat valmistumassa Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerit.

Vastuullinen yritystoiminta ja tulevaisuuden osaamistarpeet

Kestävän kehityksen tavoitteena on, että pystyisimme yhdessä huolehtimaan ihmiskunnan fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellista hyvinvoinnista vähentämättä luonnon monimuotoisuutta ja ylittämättä luonnonjärjestelmien kantokykyä. Kestävällä kehityksellä ymmärretään ajattelua, jossa päätöksiä ja valintoja tehtäessä otetaan samanaikaisesti huomioon niiden ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset seurausvaikutukset. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen edellyttää meiltä kaikilta valintojen ja vaihtoehtojen kriittistä tarkastelua sekä koulutuk-

selta, tutkimukselta ja elinkeinoelämältä uusien kestävien tuotanto- ja palveluratkaisujen kehittämistä (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006, 3).

Elinkeinoelämän keskusliitto EK määrittelee vastuullisen yritystoiminnan käsitteen seuraavasti: ”Vastuullinen toiminta on yrityksen tapa vastata kestävä kehityksen haasteeseen. Näin ollen se kattaa kestävä kehityksen kaikki kolme ulottuvuutta: talouden, ympäristön ja sosiaaliset näkökohdat. Yrityksissä vastuullisuuden ulottuvuudet nivoutuvat tiiviisti toisiinsa.” (Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2006 a, 5).

EK:n määritelmän mukaan taloudelliseen vastuullisuuteen kuuluvat kannattavuudesta ja kilpailukykyvästä huolehtiminen sekä omistajien tuotto-odotuksiin vastaaminen. Samalla yritys tuottaa yhteiskunnalle taloudellista hyvinvointia tuottamalla tavaroita ja palveluita sekä maksamalla veroja. Yritysten ympäristövuoteeseen kuuluvat luonnonvarojen kestävä käyttö, jätteiden määrän vähentäminen ja ympäristöhaittojen pitäminen mahdollisimman pieninä. Ihmisiin kohdistuva sosiaalinen vastuullisuus puolestaan käsittää henkilöstön hyvinvoinnin, koulutuksen ja motivoinnin, tuoteturvallisuuden ja kuluttajansuojan sekä yhteistyön muiden yritysten ja sidosryhmien kanssa.

EK listasi Tulevaisuusluotain -hankkeessa keskeisiä elinkeinoelämän ammattilaisten osaamistarpeita, joita olivat vastuullinen liiketoiminta, luovuus ja innovatiivisuus, monikulttuurisuuden hallinta, teknologinen osaaminen, liiketoimintaosaaminen ja palveluosaaminen (Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2006 b, 28). Näistä kolme ensiksi mainittua liittyvät kiinteästi kestävään kehitykseen.

Tulevaisuusluotaimen näkemyksen mukaan vastuullisen liiketoiminnan osaamista tarvitaan kaikilla organisaation tasoilla johdosta suunnittelijoihin ja toteuttajiin. Ammatillisen peruskoulutuksen saaneiden ammattilaisten tulisi ymmärtää vastuullisuuden merkitys osana liiketoimintaa ja hallita sen käytännön toteutus omissa työtehtävissään. Monikulttuurisuusosaaminen puolestaan tarkoittaa kielitaitoa ja eri kulttuurien tuntemusta siten, että ammattilaisella on valmiudet toimia monikulttuurisissa työympäristöissä.

Luovuus ja innovatiivisuus ilmenevät kestävä kehityksen näkökulmasta kykyä kehittää uusia ratkaisuja, joiden avulla kuluttajien ja yritysten asiakkaiden tarpeet voidaan tyydyttää vähemmän luonnonvaroja kuluttaen ja päästöjä tuottaen. Tärkeä innovaatioiden alue ovat myös sosiaaliset innovaatiot, joiden avulla voidaan lisätä aineetonta hyvinvointia. Innovaatioita voi syntyä millä tahansa organisaation tasolla ja kaikilla yhteiskunnan sektoreilla harrastustoiminta ja vapaa-aika mukaan lukien.

Siksi oleellista on nähdä innovaatioosaaminen jokaisen ihmisen tärkeänä perusvalmiutena, eikä vain huippulahjakkaille keksijöille ja tuotekehittäjille kuuluvana ominaisuutena. Työorganisaatioiden kaikilla toimijoilla tulee olla mahdollisuus ja oikeus tehdä innovaatioita. Erityisen tärkeää on, että yhteiskunnan kaikkien jäsenten innovaatiopotentiaali saadaan hyödyttämään kestävä tulevaisuuden rakentamista.

Laadun käsitteen laajentuminen

Tämän päivän valveutuneet asiakkaat, kansalaisjärjestöt, media ja lainsäädäntö pitävät huolen siitä,

*Oleellisia
taitoja ovat myös
valmiudet
kulttuurien väliseen
ja kansainväliseen
vuorovaikutukseen.*

että yritysten on pakko nähdä kestävä kehitys osana yrityksen imagoa sekä tuotteiden ja palveluiden laatua. Vastuullisuuden ja kestävä kehityksen noustessa yhä keskeisimmiksi yritysten toimintaa ohjaaviksi tekijöiksi on kasvanut paine niiden kytkemiseen yritysten johtamiseen ja toiminnan hallinnan järjestelmiin. Monet yritykset ovat ratkaisseet haasteen yhdistämällä laatu-, ympäristö- ja turvallisuusasioiden sekä yhteiskuntavastuun hallinnan erillisten johtamisjärjestelmien sijaan yhdeksi toimintajärjestelmäksi.

Tulevaisuuden ammattilaisten kouluttamisen kannalta on tärkeää, että myös oppilaitokset pystyvät jo opintojen aikana tarjoamaan opiskelijoille kokemuksia työelämäorganisaatioiden mukaisista toimintajärjestelmistä. Siksi oppilaitosten laadunhallintaan tulee kytkeä mukaan myös kestävä kehityksen näkökulma. Oleellista on, että oppilaitoksen toimintajärjestelmä antaa henkilöstölle ja opiskelijoille mahdollisuuden olla aktiivisesti mukana opetuksen ja oppimisympäristön suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Opetushallituksen keväällä 2008 julkaisemassa Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksessa kestävä kehitys nähdään kiinteänä osana oppilaitoksen toimintajärjestelmää. Suositusten kohdassa 1 Toimintojen tarkastelu kokonaisuutena todetaan, että ”Koulutuksen järjestäjä... sisällyttää toimintajärjestelmäänsä kestävä kehityksen toimintaohjelman, jolla ohjataan ympäristöasioihin, henkilöstön ja opiskelijoiden työsuojeluun ja hyvinvointiin sekä yhteiskunnalliseen vastuuseen liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.” (Opetushallitus 2008 a, 11).

Laadunhallintasuosituksissa käsitellään yritysten vastuullisuuden kanssa yhdenmukaisesti oppilaitosten yhteiskunnallista vastuuta. Suositusten mukaan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että kestävä kehityksen periaatteet otetaan huomioon sen kaikessa toiminnassa. Tämä tarkoittaa muun muassa seuraavia asioita:

Koulutuksen järjestäjä

- etsii aktiivisesti mahdollisuuksia toimia kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista edistävissä hankkeissa.
- edistää sosiaalisesti kestävä kehitystä huolehtimalla henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvoinnista ja tasa-arvosta, vahvistamalla yhteisöllisyyttä, ehkäisemällä syrjäytymistä ja syrjintää sekä psyykkistä ja fyysistä väkivaltaa.
- huolehtii ekologisesti kestävä kehityksen toteutumisesta organisaation kaikissa toiminnoissa (Opetushallitus 2008 a, 29-30).

Kestävä kehitys ammattillisissa oppilaitoksissa

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto on määrittellyt kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen päämääriä (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006, 13-14). Jaoston mukaan kestävän tulevaisuuden rakentaminen edellyttää muun muassa kokonaisuuk-sien hahmottamista ja ymmärtämistä sekä laajaa tietopohjaa yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja luonnon toiminnasta, päätöksenteosta ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista. Lisäksi tarvitaan kykyä ja rohkeutta nykykäytäntöjen kriittiseen arviointiin ja toimintatapojen uudistamiseen yksityiselämässä, oppilaitoksissa, työssä ja vapaa-aikana, sekä valmiuksia ja motivaatiota osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Oleellisia taitoja ovat myös valmiudet kulttuurien väliin ja kansainväliseen vuorovaikutukseen, yhteistyöhön ja ristiriitojen käsitelyyn.

Opetuksessa on tärkeää omien elämän- ja toimintatapojen pohtiminen ja niiden kytkeminen kestävän kehityksen kysymysten ratkaisuun. Oleellista on myös, että opetuksen yhteydessä tarjotaan kokemuksia toimimisesta erilaisissa ympäristöissä, vuorovaikutustilanteita erilaisten ja eri kulttuureista tulevien ihmisen kanssa, sekä aitoja osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia omassa kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Kestävän kehityksen sisällyttämisessä opetukseen on tärkeää ottaa huomioon opetuksen tavoitteet eri kouluasteilla. Yleissivistävässä koulutuksessa painottuvat perustietojen omaksuminen kestävästä kehityksestä sekä valmiudet toimimiseen kuluttajana ja kansalaisena. Am-

matillisessa koulutuksessa puolestaan korostuvat tulevaan ammattiin liittyvä osaaminen ja valmiudet työelämässä toimimiseen. Oleellista kestävän kehityksen kasvatukseen suunnittelussa on muodostaa oppimisen jatkumo, joka ulottuu yli luokka- ja kouluasteiden: uusi tieto rakentuu aiemmin opitun päälle sillä painotuksella, joka kyseisellä kouluasteella tai -muodolla on (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006, 3-4).

Nykyisissä ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa kestävä kehitys on yhteinen painotus, joka tulee sisällyttää kaikkien koulutusalojen opetukseen. Tavoitteena on muun muassa, että opiskelija tuntee kestävän kehityksen periaatteet ja motivoituu toimimaan niiden puolesta opiskelussa, työssä ja kansalaisena. Erityisen tärkeää on hallita omaan ammattiin liittyvät ympäristövastuulliset työ- ja toimintatavat.

Ammatillisen koulutuksen perustutkintojen perusteet uudistetaan vuosina 2007-2010. Uusissa tutkintojen perusteissa kestävä kehitys on yksi elinikäisen oppimisen avaintaidoista, jonka sisältö on määritelty seuraavasti: ”Opiskelija tai tutkinnon suorittaja sitoutuu toimimaan ammatissaan kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden puolesta. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävästä kehitystä käsitteleviä säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.” (Opetushallitus 2008 b).

Tämän lisäksi kestävä kehitys sisältyy uusissa tutkintojen perusteissa ammatillisiin tutkinnon osiin alakohtaisten painotusten mukaisesti, ja sitä arvioidaan osana ammattiosaamisen näyttöjä tai muuta osaamista. Kestävä kehitys on si-

sällytetty myös useisiin ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin (nykyiset yhteiset opinnot). Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaisiin lisäosiin sisältyy 0-4 opintoviikon laajuinen Ympäristötieto, joka antaa pohjan kestävien työ- ja toimintatapojen omaksumiselle työelämän ammatillisena.

Opetushallitus on viime vuosina pannonnut ammatillisen koulutuksen kestävän kehityksen opetuksen parantamiseen eri koulutusaloilla. Vuosina 2002-2004 toteutettiin Ammatti-KEKE -hanke, jossa valtakunnalliset pilottioppilaitokset avasivat kestävän kehityksen sisältöjä eri koulutusalojen ammatillisissa opinnoissa. Hankkeen tulokset koottiin vuonna 2006 julkaistuun ”Kohti kestävää ammatillista koulutusta” -julkaisuun (Lundgren & Näätäsaari 2006). Vuoden 2008 lopulla avataan edu.fi-sivustolle ammatillisille oppilaitoksille suunnatut kestävän kehityksen verkkosivut, joista saa tukea eri koulutusalojen opetuksen kehittämiseen ja kestävän kehityksen ohjelmien rakentamiseen.

Koulujen ja oppilaitosten haasteena on luoda edellä mainittujen valmiuksien oppimiselle suotuisa oppimisympäristö. Kestävän elämäntavan oppimista edistävä oppilaitos on paikka, jossa kestävän kehityksen näkökulmat sisältyvät kaikkeen toimintaan. Ne ovat osa oppilaitoksen arvopohjaa, johtamista ja toimintakulttuuria sekä opetuksen tavoitteita ja sisältöjä. Myös kaikkien oppilaitoksen tukitoimintojen ja toiminnallisten rakenteiden kuten hankintatoimen, kiinteistö- ja ruokalapalveluiden, henkilöstöhallinnon, työsuojelun, terveys- ja sosiaalipalveluiden, suunnittelu- ja päätöksentekokäytäntöjen, opiskelijahuollon ja fyysisen työympäristön suunnitte-

lun tulee tukea kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Tarvitaan myös oppimisympäristöjen avaamista yhteiskuntaan sekä yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006, 4).

Oppilaitosten ympäristösertifiointi

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan ja opetusministeriön strategioissa on asetettu tavoitteeksi, että kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa on oma kestävän kehityksen toimintaohjelma vuoteen 2010 mennessä. Lisäksi tavoitteena on, että 15 prosentilla on kestävän kehityksen työstään ulkoinen tunnus tai sertifikaatti vuoteen 2014 mennessä (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006; Opetusministeriö 2006).

OKKA-säätiön ylläpitämä vuonna 2004 käynnistynyt Oppilaitosten ympäristösertifiointi tukee näiden strategisten tavoitteiden toteutumista. Sertifiointin perustana ovat Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit (Opetushallitus ym. 2003), joissa toimintaa tarkastellaan kokonaisuutena johtamisen, opetuksen ja ylläpitotoimintojen näkökulmasta.

Kriteerit asettavat tavoitetasen esimerkilliselle ympäristöasioiden hoidolle. Sertifiointin ohella kriteerien ja niiden käytön tueksi laadittujen ohjeiden ja työkalujen tarkoituksena on toimia välineinä oppilaitosten toiminnan ja opetuksen laadun kehittämiseen ja kestävän kehityksen ohjelman rakentamiseen. Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit koostuvat kolmesta kokonaisuudesta, jotka ovat:

1. Ympäristöasioiden suunnittelu, organisointi ja kehittäminen

Keskeinen sisältö: ympäristötyön jatkuvuus ja tavoitteellisuus, ympäristöasioiden sisällyttäminen oppilaitoksen kaikkeen toimintaan, sisäinen yhteistyö, oppilaiden ja henkilöstön osallistuminen, yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa.

2. Opetus, osallistuminen, yhteistyö ja oppiminen

Keskeinen sisältö: Ympäristökasvatuksen toteutuminen läpäisyperiaatteella, ympäristöopetuksen arviointi ja jatkuva parantaminen, oppilaiden osallistuminen ympäristöasioiden suunnitteluun ja toimintaan ympäristön puolesta.

3. Ylläpitotoiminnot

Keskeinen sisältö: Toiminnan suorien ympäristövaikutusten vähentäminen, ympäristökasvatusta tukeva oppimisympäristö, tekniset parannukset ja toimintatapojen kehittäminen, yhteistyö palvelun tuottajien ja oppilaitoksen ylläpitäjän kanssa.

Ympäristökriteerien keskeisenä ajatuksena on, että oppilaitoksen arvopeurasta ja toimintakulttuuri tukevat ympäristökasvatusta ja -opetusta. Tämä näkyy esimerkiksi yhteisten arvojen ja ympäristöohjelman laadinnassa sekä opiskelijoiden ja henkilöstön osallistumisena ympäristöystävällisten arkikäytäntöjen suunnitteluun ja toteutukseen.

Oppilaitosten ympäristösertifikaatti on myönnetty marraskuuhun 2008 mennessä 22 oppilaitokselle, joiden joukossa on kuusi ammatillista koulutusta antavaa oppilaitosta: Riihimäen kauppaoppilaitos, Helsingin palvelualojen oppilaitos, Kisakallion urheiluopisto

(Lohja), Uudenmaan maaseutuopisto, (Hyvinkää), Savon ammatti- ja aikuisopisto, matkailu- ja ravitsemis- ja talousalan koulutusyksikkö, (Kuopio), sekä Oulun Palvelualan Opisto.

Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerit

Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaoston ja opetusministeriön strategioissa (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006; Opetusministeriö 2006) on asetettu tavoitteeksi, että Oppilaitosten ympäristösertifiointi laajennetaan käsittämään kestävän kehityksen sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. OKKA-säätiön johdolla on vuoden 2008 aikana valmisteltu Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerien uudistamista kestävän kehityksen kriteereiksi.

Suunnitteluryhmässä ovat olleet mukana OKKA-säätiön lisäksi Osuuskunta Eco-One ja Suomen ympäristöopisto Sykli. Pedagogisina asiantuntijoina ovat toimineet kulttuurimaantieteen dosentti, FT Sirpa Tani, maantieteen ja biologian didaktiikan yliopistonlehtori, dosentti, KT Hannele Cantell ja ympäristökasvatuksen tutkija, MMM Sanna Koskinen. Kriteereiden valmistelua on ohjannut ympäristösertifioinnin sertifiointitoimikunta.

Keväällä 2008 valmistui kriteerien ensimmäinen luonnos, josta kerättiin palautetta Opetushallituksen rahoittaman ja Hyvinkään kaupungin koordinoiman ”Oppilaitosten kestävän kehityksen ohjelmien ja kriteereiden maastouttaminen” -hankkeen pilottioppilaitoksilta. Valmistelutyön aikana on tehty yhteistyötä myös korkeakoulujen ”Kestävän kehityksen ja vastuullisen toiminnan in-

dikaattorit” -hankkeen kanssa. (Hanketta käsitellään toisaalla tässä julkaisussa Anne Virtasen artikkelissa ”Kestävä kehitys ja vastuullisuus osaksi ammattikorkeakoulujen laadunhallintaa”.)

Uusien kestävän kehityksen kriteerien suunnittelun tavoitteena on ollut sisällyttää kriteereihin tasapainoisesti kaikki kestävän kehityksen osa-alueet (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys), joiden tulee

kytkettyä oppilaitoksen johtamiseen, opetukseen ja toimintakulttuuriin. Kuvio 1 esittää kestävän kehityksen eri osa-alueiden tulkintaa oppilaitoksen toimintakulttuurissa. Nykyiset ympäristökriteerit keskittyvät ekologiseen ja taloudelliseen näkökulmaan. Uusien kriteerien haasteena ollut saada mukaan myös sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden näkökulmat siten, että kriteerien laajuus pystytään pitämään kohtuullisena.

Kuvio 1. Arvot ja kestävä kehitys oppilaitoksen toimintakulttuurissa (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006, 12).

Vaikka kestävän kehityksen kriteerien kattavuus laajenee aihepiirien osalta huomattavasti nykyisistä kriteereistä, on niiden suunnittelussa otettu lähtökohdaksi kriteerien yksinkertaistaminen. Tavoitteena on ollut tehdä uusista kriteereistä nykyisiä helpommin hahmotettavat ja joustavammat. Uudistuksessa on kiinnitetty huomiota myös arvioinnin keventämiseen sekä uusien kriteerien yhteensopivuuteen oppilaitosten muiden arviointijärjestelmien kuten laadunarvioinnin työkalujen sekä Vihreä lippu -ohjelman kanssa. Tavoitteena on madaltaa kynnystä kriteerien käyttöönottoon ja sertifikaatin tavoitteluun. Kriteereistä tehdään omat versiot yleissivistäville ja ammatillisille oppilaitoksille.

Seuraavassa kuvataan kestävän kehityksen kriteerien taustaa ja sisältöjä kriteerien luonnosversion pohjalta. Kriteerit on tarkoitettu vahvistaa joulukuussa 2008. Uusien

kriteerien mukainen sertifiointi käynnistyy alkuvuodesta 2009.

Kestävän kehityksen kriteerien rakenne

Uusien kriteerien rakenteen lähtökohtana on laatuajattelusta tuttu jatkuvan parantamisen kehä: suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen. Kuvio 2 esittää uusien kriteerien rakennetta. Voidaan ajatella, että nykyisten kriteerien osa 1 (Ympäristöasioiden suunnittelu, organisointi ja kehittäminen) on uuden mallin taustalla prosessin läpi kulkeva nuoli. Suunnittelu -osa kattaa opetuksen ja kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelun. Toteutus -osassa kestävän kehityksen opetuksen toteutusta arvioidaan kestävän kehityksen kasvatuksen malleihin pohjautuvien kriteerien mukaan.

Kuvio 2. Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerien rakenne.

Oppilaitoksen valitseisiin teemoihin perustuvat kestävän kehityksen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet maastoutetaan toimintakulttuuriin ja opetukseen. Kestävän kehityksen arviointikäytäntö sisältää käytännöt, joiden avulla arvioidaan kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumista, kestävän kehityksen opetuksen toteutusta ja oppimistuloksia sekä kestävän kehityksen asioiden tilaa oppilaitoksen toimintakulttuurissa. Taulukossa 1 on kuvattu kestävän kehityksen kriteerien keskeiset sisällöt.

Toimintakulttuurin teemakohtainen arviointi

Toimintakulttuurin arvioinnin lähtökohtana on, ettei yksityiskohtaisia kriteereitä laadita kestävän kehityksen eri osa-alueiden toteutuksesta. Pohjaksi otettiin malli, jossa oppilaitos voi itse valita arvioitavat teemat taulukon 2 vaihtoehdoista. Sertifiointiin vaaditaan minimimäärä arvioitavia teemoja (määrää ei ole toistaiseksi vahvistettu). Ajatuksena on, että oppilaitos voi kehittää toimintaansa vuosittaisten teemojen kautta kohti sertifikaatin tasoa. Oppilaitos suunnittelee teeman toteutuksen kestävän kehityksen ohjelmansa puitteissa määrittäen tavoitteet, toimenpiteet, vastuut, resurssit ja

aikataulun. Mallilla on yhteys Vihreä lippu -ohjelmassa toteutettavaan teemaajatteluun ja toimintasuunnitelmaan (Vihreän lipun kriteerit ja ohjeet ovat saatavissa osoitteessa www.vihrealippu.fi).

Teemojen toteutusta arvioidaan toiminnan laajuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Pakollisiin vaatimuksiin kuuluu, että oppilaitoksella on käytännöt, joilla se maastouttaa vuosittaiset teemat opetukseen ja toimintakulttuuriin sekä osallistaa henkilöstöä ja opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi edellytetään, että oppilaitoksella on käytännöt teemoihin liittyvien vakiintuneiden toimintamallien seurantaan, tarvittavien ohjeiden päivittämiseen, henkilöstön ja opiskelijoiden perehdytykseen sekä tiedottamiseen ulkopuolisille sidosryhmille.

Kestävän kehityksen kriteerien yhteys laatutyökaluhiin

Kestävän kehityksen kriteerien rakenne on yhdenmukainen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen yhteisen eurooppalaisen viitekehityksen kanssa (CQAF-malli), johon perustuu myös kansallinen Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus (Opetushallitus 1, 2008).

CQAF-malliin, kuten

Taulukko 2. Toimintakulttuurin arviointi, valittavat teemat (luonnos).

Ekologinen ja taloudellinen kestävyys	Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys
<ul style="list-style-type: none"> vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys energia ja vesi kemikaalien hallinta kuljetukset ja liikkuminen koulurakennuksen ja pihaympäristön hoito ja ylläpito yhteinen maapallo (kaikki kestävän kehityksen näkökulmat) oma teema (ekologinen/taloudellinen kestävyys) 	<ul style="list-style-type: none"> turvallisuus hyvinvointi kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy ravinto ja terveys opiskelijahuolto ja muu oppimisen tuki kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet monikulttuurisuus ja kansainvälisyys oma teema (sosiaalinen/kulttuurinen kestävyys)

sen taustalla olevaan ”Demingin ympyräänkin”, sisältyvät suunnittelu, toteutus, arviointi ja parantaminen. Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerit on rakennettu saman mallin mukaisiksi (kuvio 2),

Taulukko 1.1. Kestävän kehityksen kriteerien keskeiset sisällöt.

KRITEERIEN OSA	KRITEERIEN KESKEINEN SISÄLTÖ
1. SUUNNITTELU	
Arvot	1 Kestävä kehitys sisältyy oppilaitoksen arvoihin, ja ne on viestitty henkilöstölle ja opiskelijoille.
Lakisääteiset vaatimukset, kartoitukset ja ohjelmat	2 Oppilaitos tuntee toimintaansa koskevat sosiaaliseen kestävyteen ja ympäristönsuojeluun liittyvät säännökset ja seuraa niitä. Henkilöstö tuntee vastuualueisiinsa liittyvät säännökset. 3 Oppilaitoksella on lakisääteiset kestäväan kehitykseen liittyvät kartoitukset, ohjelmat ja suunnitelmat, joita täydennetään tarvittaessa kestäväan kehityksen ohjelman teemoihin liittyvillä kartoituksilla ja suunnitelmilla.
Organisaatio ja resurssit	4 Oppilaitoksella on kestäväan kehityksen ryhmä tai muu työryhmä, joka koordinoi ja arvioi oppilaitoksen kestäväan kehityksen työtä. 5 Johto varmistaa, että kestäväan kehityksen työllä on tarvittavat resurssit, ja että henkilöstöllä on riittävä kestäväan kehityksen asioiden hallintaan liittyvä osaaminen. 6 Johto on sitoutunut kestäväan kehityksen työhön, ja kannustaa ja luo edellytyksiä henkilöstön ja opiskelijoiden yhteisölliseen kestäväan kehityksen toimintaan.
Kestäväan kehityksen ohjelma	7 Oppilaitoksella on kestäväan kehityksen ohjelma, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet kestäväan kehityksen edistämiseksi opetuksessa ja oppilaitoksen toimintakulttuurissa.
Opetuksen suunnittelu	
Opetus-suunnitelma	8 Kestävä kehitys on yhdistetty oppilaitoksen opetussuunnitelmaan ja opetuksen toteutukseen sekä työssäoppimiseen ja ammattiosaamisen näyttöihin. Kestäväan kehityksen opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä eri opintojaksojen opettajien kesken sekä opettajien ja muun henkilöstön välillä.
Opetushenkilöstön osaaminen	9 Johto varmistaa, että opetushenkilöstöllä on riittävä osaaminen omiin oppiaineisiinsa tai ammattialaan ja sen työtehtäviin liittyvissä kestäväan kehityksen asioissa sekä kestäväan kehityksen opetuksen menetelmissä.
Ammatilliset oppimisympäristöt	10 Oppilaitoksen ammatillisten oppimisympäristöjen ja työtehtävien kestäväan kehityksen näkökohdat on tunnistettu, ja ne on otettu huomioon työkäytännöissä ja ohjeistuksissa. Ammatillisissa oppimisympäristöissä hyödynnetään ammattialan parhaita kestäväan kehityksen työkäytäntöjä tai teknologisia ratkaisuja.
Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa	11 Kestäväan kehityksen opetuksessa tehdään yhteistyötä työssäoppimispaikkojen ja muiden ulkopuolisten toimijoiden kanssa tai oppilaitos osallistuu kestäväan kehityksen hankkeisiin.
Oppimateriaali	12 Opetuksessa hyödynnetään kestäväan kehityksen koulutusta tukevia ajantasaisia, ammattialakohtaisia ja yleisiä oppimateriaaleja.

Taulukko 1.2. Kestävän kehityksen kriteerien keskeiset sisällöt.

KRITEERIEN OSA	KRITEERIEN KESKEINEN SISÄLTÖ
2. TOTEUTUS	
Opetus	
<i>Tiedolliset valmiudet</i>	13 Opetuksessa käsitellään ammattiin ja alaan liittyvää sekä yleistä tietoa kestävästä kehityksestä ja kestäväen kehityksen kysymyksistä sekä tietoa vaikuttamisen mahdollisuuksista.
<i>Ajattelun taidot</i>	14 Omaan ammattialaan liittyviä järjestelmiä ja prosesseja sekä kestäväen kehityksen kysymyksiä ja niihin liittyviä ilmiöitä tarkastellaan kokonaisuuksina. 15 Opetus antaa valmiuksia ihmisen toiminnan, oman elämäntavan oman ammattialan käytäntöjen kriittiseen arviointiin sekä valintojen ja vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkasteluun. 16 Opetus antaa valmiuksia hyvän elämän perusteiden pohtimiseen, lisää ymmärrystä ympäristömuutosten, yhteiskunnallisten muutosten ja teknologian kehityksen vaikutuksista omalla ammattialalla, ja antaa valmiuksia oman työn kehittämiseen kestäväen periaatteiden mukaisesti.
<i>Toiminnan taidot ja kokemukset</i>	17 Opiskelijat osallistuvat kestäväen toimintatapojen harjoitteluun koulutyön arjessa ja opetuksessa. 18 Oppimisympäristöinä käytetään ammattialan painotuksia tukevalla tavalla luontoa, rakennettua, sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista ympäristöä. 19 Opetukseen sisältyy mahdollisuuksia osallistua työelämän kestäväen kehityksen käytäntöjen suunnitteluun sekä lähiympäristössä tai paikallisyhteisössä tapahtuviin osallisuushankkeisiin.
<i>Opetusmenetelmät, opettajan rooli ja oppimispolku</i>	20 Kestäväen kehityksen opetuksessa käytetään opiskelijoita aktivoivia, osallistavia ja yhteisöllisyyttä tukevia opetusmenetelmiä. 21 Opettajat ja muu henkilökunta edistävät oppilaitoksen ja opetusryhmien kestävälle kehitykselle myönteistä ilmapiiriä. 22 Oppilaitoksessa on kuvattu koulutusalan tai tutkinnon opintojen läpi etenevä oppimispolku, jossa esitetään keskeiset kestäväen kehityksen oppimistavoitteet ja sisällöt.
Toimintakulttuuri	
<i>Toiminta ja osallistuminen</i>	23 Oppilaitos jalkauttaa valitsemansa vuosittaiset teemat ja kestäväen kehityksen ohjelman päämäärät toimintakulttuuriin ja opetukseen. Eri henkilöstöryhmien edustajat ja opiskelijat osallistuvat ohjelman ja teemojen suunnitteluun ja toteutukseen.
<i>Hyvien toimintamallien vakiinnuttaminen</i>	24 Oppilaitos on vakiinnuttanut valitsemiinsa kestäväen kehityksen teemoihin liittyviä hyviä toimintamalleja pysyväksi osaksi oppilaitoksen toimintakulttuuria.
<i>Verkottuminen</i>	25 Oppilaitos tiedottaa teemoihin liittyvästä toiminnasta sidosryhmiään ja toteuttaa teemoihin liittyvää yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa.
3. SEURANTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	
Kestäväen kehityksen arviointikäytäntö	26 Oppilaitos seuraa ja arvioi kestäväen kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumista, kestäväen kehityksen opetuksen toteutusta ja oppimistuloksia sekä kestäväen kehityksen asioiden tilaa oppilaitoksen toimintakulttuurissa.

joten yhtymäkohdat oppilaitoksen laadunhallintaan on helppo löytää.

Laadunhallintasuositusten ja kestävä kehityksen kriteerien välillä on kuitenkin se lähtökohtainen ero, että kestävä kehityksen kriteerit painottavat oppilaitoslaitostason näkökulmaa, kun taas laadunhallintasuositus on osoitettu koulutuksen järjestäjille. Kestävä kehityksen kriteerien ja sertifiointin ajatuksena on, että opetuksen ja toimintakulttuurin kehittäminen saa kimmokkeensa henkilöstön ja opiskelijoiden itsear-

viinnista ja sitä kautta nousseista kehittämistarpeista. Kestävä kehityksen ohjelma on väline, joka osallistaa koko oppilaitosyhteisön kehittämistyöhön. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on koota oppilaitosyksiköistä nousseet tarpeet yhteen, luoda kehittämistyölle yhteiset linjat ja varmistaa työn resurssit.

Kuvio 3 esittää kestävä kehityksen näkökulman yhdistämistä CQAF-mallin mukaiseen toiminnan sykliin oppilaitostasolla.

Kuvio 3. Kestävä kehitys osana CQAF-mallin mukaista toiminnan sykliä oppilaitoksen tasolla tarkasteltuna.

Taulukko 3. Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerien yhteydet EFQM-mallin arviointialueisiin (Viittaukset EFQM-malliin: The European Foundation for Quality Management).

ARVIOINTIALUE 1: Johtajuus	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Miten johtajat kehittävät mission, vision ja arvot, ja toimivat erinomaisuutta edistävän kulttuurin esikuvina? • Miten johtajat osallistuvat henkilökohtaisesti organisaation johtamisjärjestelmän kehittämiseen, toteuttamiseen ja jatkuvaan parantamiseen? • Miten johtajat ovat vuorovaikutuksessa asiakkaiden, yhteistyökumppaneiden ja yhteiskunnan edustajien kanssa? • Miten johtajat vahvistavat ja tukevat erinomaisuutta edistävää kulttuuria organisaatiossa? • Miten johtajat tunnistavat muutostarpeet ja saavat aikaan muutoksia organisaatiossa? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävän kehityksen arvot (krit. 1) • Johdon osallistuminen kestävän kehityksen työryhmään (krit. 4) • Johdon esimerkki ja sitoutuminen kestävän kehityksen työhön (krit. 6) • Kestävän kehityksen ohjelma osana toiminta- ja taloussuunnitelmaa (krit. 7) • Johto varmistaa kestävän kehityksen sisällyttämisen opetukseen (krit. 8) • Verkottuminen yhteistyökumppaneiden kanssa (krit. 11, 25) • Kestävän kehityksen arviointi osana oppilaitoksen itsearviointia (krit. 26)
ARVIOINTIALUE 2: Toimintaperiaatteet ja strategia	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Miten toimintaperiaatteet ja strategia perustuvat sidosryhmien nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin ja odotuksiin? • Miten toimintaperiaatteet ja strategia perustuvat suorituskyvyn mittaamisesta saatavaan tietoon tutkimuksiin, oppimiseen ja parhaisiin käytäntöihin? • Miten toimintaperiaatteita ja strategiaa kehitetään, arvioidaan ja pidetään ajan tasalla? • Miten toimintaperiaatteet ja strategia viestitään ja toteutetaan keskeisten prosessien avulla? 	<ul style="list-style-type: none"> • Sidosryhmien osallistuminen arvojen laadintaan ja opetuksen suunnitteluun (krit. 1, 11) • Oppilaiden osallistuminen kestävän kehityksen ohjelman suunnitteluun ja toiminnan kehittämiseen (krit. 7, 19, 26) • Kestävän kehityksen ohjelman laadinta ja päivittäminen arviointitiedon pohjalta (krit. 7) • Verkottuminen yhteistyökumppaneiden kanssa (krit. 11, 25) • Johto varmistaa kestävän kehityksen sisällyttämisen opetukseen (krit. 8) • Kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden ja teemojen maastouttaminen (krit. 23) • Kestävän kehityksen mittarit ja arviointi osana oppilaitoksen itsearviointia (krit. 26)
ARVIOINTIALUE 3: Henkilöstö	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Miten henkilöstövoimavaroja suunnitellaan, hallitaan ja kehitetään? • Miten henkilöstön tietämys ja osaaminen tunnistetaan sekä miten niitä kehitetään ja ylläpidetään? • Miten henkilöstön osallistumista edistetään ja henkilöstöä valtuutetaan? • Miten organisaatiossa käydään vuoropuhelua? • Miten henkilöstöä palkitaan, henkilöstölle annetaan tunnustusta ja henkilöstön hyvinvoinnista huolehditaan? 	<ul style="list-style-type: none"> • Johto tunnistaa ja varmistaa henkilöstön kestävän kehityksen osaamisen (krit. 5,9) • Johto kannustaa henkilöstöä kestävän kehityksen työhön (krit. 6) • Henkilöstön osallistuminen arvojen käsittelyyn, kestävän kehityksen ryhmään ja kestävän kehityksen ohjelman suunnitteluun (krit. 1, 4, 7) • Henkilöstöraajat ylittävä yhteistyö opetuksen suunnittelussa (krit. 8) • Henkilöstön osallistuminen kestävän kehityksen ohjelman ja vuosittaisten teemojen toteutukseen ja toiminnan arviointiin (krit. 23, 26)

ARVIOINTIALUE 4: Kumppanuudet ja resurssit	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Miten ulkoisia kumppanuuksia johdetaan ja hallitaan? • Miten taloudellisia resursseja hallitaan? • Miten rakennuksia, laitteistoja ja materiaaleja hallitaan? • Miten teknologiaa hallitaan? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävän kehityksen opetuksen yhteistyökumppaneiden tunnistaminen ja verkottuminen (krit. 11) • Ammatillisten oppimisympäristöjen suunnittelu ja oppimateriaali (krit. 10, 12) • Kestävän kehityksen teemojen yhteistyökumppanit ja -mallit (krit. 25) • Johto varmistaa kestävän kehityksen työn resurssit (krit. 5) • Kestävän kehityksen ohjelma yhdistetään toiminta- ja taloussuunnitelmaan (krit. 7) • Kestävän kehityksen osaamisen seuranta ja varmistaminen (krit. 5, 9)
ARVIOINTIALUE 5: Kumppanuudet ja resurssit	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Miten prosesseja suunnitellaan ja hallitaan järjestelmällisesti? • Miten prosesseja parannetaan tarpeiden mukaisesti ja innovatiivisuutta hyödyntäen, jotta tyydytetään asiakkaiden ja muiden sidosryhmien tarpeet ja tuotetaan heille lisää arvoa? • Miten tuotteita ja palveluita suunnitellaan ja kehitetään asiakkaiden tarpeiden ja odotusten peruste? • Miten tuotteita ja palveluita tuotetaan, toimitetaan, tuetaan ja huolletaan? • Miten asiakassuhteita hallitaan ja kehitetään? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävän kehityksen suunnittelu ja kehittäminen arviointitiedon perusteella (krit. 8, 26) • Kestävän kehityksen teemoihin liittyvien käytäntöjen vakiinnuttaminen ja parantaminen (krit. 24, 26) • Kestävän kehityksen ohjelman päivittäminen arviointitiedon perusteella (krit. 7, 26)
ARVIOINTIALUEET 6-9: Tulokset	
Arviointikohdat	Kestävän kehityksen kriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaiden näkemykset (6) • Henkilöstön näkemykset (7) • Sidosryhmien näkemykset (8) • Keskeiset suorituskyvyn tulokset (9) 	<p>Kriteeri 26 Kestävän kehityksen arviointikäytäntö: Oppilaitos määrittelee ja ottaa käyttöön mittareita, joilla seurataan ja arvioidaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen kestävyys toteutumista oppilaitoksen toiminnassa • kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumista • kestävän kehityksen opetuksen toteutusta ja opetuksen resursseja • kestävän kehityksen tietojen ja taitojen oppimista ja ammatillista osaamista

Kestävän kehityksen kriteerien käytön tueksi laaditaan kysymyslistat oppilaitoksen itsearviointia varten. Tavoitteena on, että kestävän kehityksen arviointi sulautuisi osaksi oppilaitoksen toiminnan vuosittais-ta arviointia, joka tapahtuu esimerkiksi EFQM-laaturaportointikriteeristö pohjalta.

Tarkoituksena on kehittää kriteereiden pohjalta myös työkaluja, jotka helpottavat kestävän kehityksen kytkemistä EFQM-arviointiin. Taulukko 3 esittää kestävän kehityksen kriteerien ja EFQM-arviointimallin osien keskeisiä yhteyksiä.

Lähteet

Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. Opetushallituksen julkaisu 2008 a. Helsinki: Yliopistopaino.

Kestävä kehitys ja ammatillinen koulutus (esitevihko). Opetushallituksen julkaisu 2008 b.

Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa – Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014. Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. Helsinki: Edita Prima Oy.

Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit. 2003. Opetushallitus, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, OKKA-säätiö, Suomen ympäristöopisto Sykli, Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laininen, E., Manninen, L. & Tenhunen, R. 2006. Näkökulmia kestäväan kehitykseen oppilaitoksissa. Saatavissa sähköisenä: http://www.koulujaymparisto.fi/nakokulmia_kekeen.pdf

Lundgren K. & Näätsaari H. 2006. Kohti kestäväää ammatillista koulutusta. Helsinki: Hakapaino Oy.

The European Foundation for Quality Management 1993-2006. Introducing Excellence. Verkkojulkaisu. www.efqm.org.

Tulevaisuusluotain – Verkostoitumisesta voimaa osaamiseen. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n loppuraportti 2006 b.

Vastuullinen yritystoiminta – käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n raportti 2006 a. Helsinki: Julkaisumonis-tamo Eteläranta Oy.

Virtuaalikylä luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksen kestävän kehityksen työkaluna

Susanna Tauriainen

Opetusneuvos, MMT

Opetushallitus

susanna.tauriainen@oph.fi

Luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksen haasteet

Luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä on noin 5 % koko ammatillisen koulutuksen kokonaismäärästä. Vaikka koulutusala on opiskelijamäärältään varsin pieni, se on kuitenkin merkittävässä roolissa nykypäivän elinkeinoelämässä kestävän kehityksen edistämisen näkökulmasta katsottuna.

Luonnonvara- ja ympäristöalalta valmistuu ammatillaisia vastaamaan muun muassa maan elintarviketuotannon alkutuotannosta, huolehtimaan metsänhoidosta ja puun saannista metsäteollisuudelle sekä vastaamaan uusien, kehittyvien luonto- ja ympäristönhoidon palvelujen ammattimaisesta saatavuudesta. Sen lisäksi että luonnonvara- ja ympäristöala elää jatkuvassa muutoksessa, alan työn hallintaan liittyvä tietoperusta muuttuu koko ajan sekä yhteiskunnassa tapahtuvien lainsäädännöllisten ohjauskeinojen vuoksi että alan uuden tieteellisen tutkimustiedon lisääntyessä.

Luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillisen koulutuksen kehittämisen suunnannäyttäjänä 2000-luvulla ovat olleet luonnonvara- ja ympäristöalan kehittämisohjelma (Opetushallitus 2005), maatilatalouden koulutuksen kehittämisstrategia (Opetusministeriö 2006) ja metsäsektorin koulutuksen kehittämisohjelma (Opetusministeriö 2007). Ne tähtäävät voimakkaasti koulutuksen määrällisen tarjonnan tasapainoon suhteessa työvoiman tarpeeseen, koulutuksen tehokkuuteen ja alueellisista lähtökohdista tulevaan profiloitumiseen ja erikoistumiseen sekä koulutuksen yleiseen laatuun.

Erittäin suuren painoarvon luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksen kehittämisessä saa koulutuksen järjestäminen niin, että se noudattaa kestävän kehityksen periaatteita. Tästä osoituksena luonnonvara- ja ympäristöalan oppilaitoksille asetettiin muita ammatillisia oppilaitoksia haasteellisempi tavoite saavuttaa kestävän kehityksen laatua osoittava sertifikaatti kaikissa oppilaitoksissa (Opetushallitus 2006), kun se muilla koulutusaloilla on asetettu 15 %:n tasolle (Suomen kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006).

Ilmastonmuutoksen, turvalliseen ruoantuotantoon ja uusiutuvien energiamuotojen käyttöönottoon liittyy vielä paljon selvitettäviä asioita. Sitä mukaa, kun tutkimustuloksia julkaistaan, maaseutuoppilaitosten on pystyttävä esimerkiksi soveltamaan uusimman tieteellisen tiedon käytännön opetukseen. Keskeisimmät kestävä kehitys ja kulutus ohjaavat strategiat osoittavat, että luonnonvara- ja ympäristöala on merkittävässä asemassa niiden käytäntöön viemisessä.

Kestävää kehitystä edistävät kansainväliset ja kansalliset sopimukset luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksessa

Ilmastonmuutosta koskeva yleissopimuksessa (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC 1992) sekä 1997 niin sanotussa Kioton pöytäkirjassa määriteltiin teollisuus- ja siirtymätalousmaille maakohtaiset päästövähennys- ja rajoitamisvelvoitteet vuosille 2008-2012. Euroopan unioni sitoutui vähentämään päästöjään 8 %. Suomen sitoumus on palauttaa päästöt vuoden 1990 tasolle. Vuonna 2001 laaditun kansallisen ilmastostrategian lähtökohdana on, että Kioton pöytäkirjan tavoite varaudutaan saavuttamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti kotimaisin toimin. Näitä ovat muun muassa tutkimuksen ja teknologian kehittäminen, taloudelliset ohjaukeinot, säädökset ja ohjeet sekä tiedotus ja neuvonta. Keskeistä on uusiutuvan energian tuotannon edistäminen sekä energian säästö.

Kansallista ilmasto-ohjelmaa varten selvitettiin maatalouden kehitysarviossa (MMM 2001:2) toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen sisällyttää ohjelmaan Kioton ilmastokokouksessa sovittujen velvoitteiden toteuttamiseksi maatalouden osalta. Arvion mukaan maatalouden nykyisistä päästöistä noin kolmannes on peräisin eloperäisiltä viljelymailta. Ilmastonmuutoksen torjuntaa edistäviä toimenpiteitä ovat biomassasta ja biopolttoaineista saatavien uusiutuvien energialähteiden laajempi käyttö sekä non-food -tuotannon edistäminen ja lisääminen.

Ilmastonmuutosta hillitsevät yksittäiset toimenpideehdotukset kohdistuvat

maataloutta harjoittavien tilojen tuotantotekniikkaan ja viljelymenetelmiin. Näitä ovat muun muassa kotieläinten valkuaisruokinnan muuttaminen, eläinjalostus, tarkennettu lannoitus maatalouden vesistökuormitusten vähentämiseksi sekä lannan käsittelyn, varastoinnin ja levityksen tekniikat. Pellon käytön muutoksilla voidaan myös vaikuttaa kasvihuonepäästöjen vähentämiseen. Esimerkiksi laajamittaista metsän raiwausta pelloksi tulisi välttää. Pellon metsitys vähentää kasvihuonepäästöjä erityisesti silloin, kun kyseessä on turve- ja multamaiden metsitys.

Viljelytekniikkaan liittyviä kasvihuonepäästöjä vähentäviä toimenpiteitä ovat maan muokkaamisen vähentäminen, viljelykierrot, kasvipeitteisyyden ylläpitäminen, kasvijätteiden muokkaus maahan, aluskasvien viljelyn suosiminen ja avokesannon välttäminen. Tehokkaasta viljelystä pois jäävää alaa voidaan hoitaa tavalla, joka suosii maan hiilen varastoitumista ja säilyttämistä esimerkiksi laajaperäisenä nurmialana.

Johannesburgissa vuonna 2002 pidetyn YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen toimintasuunnitelman uusiutuvia luonnonvaroja ja maaseutua koskevien päätösten pohjalta valmistettiin Strateginen arvio uusiutuvia luonnonvaroja ja maaseutua koskevista toimista Suomessa (MMM 2004, 13) sekä linjauksista Suomen kehitys yhteistyössä, EU:ssa ja kansainvälisesti laajemmin.

Johannesburgin päätöksen mukaan 1) kestävä maatalous ja maaseutukehitys ovat välttämättömiä ruoantuotannon lisäämiseksi ja turvallisen ruoan osuuden lisäämiseksi ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Toimenpide-ehtotuksien mu-

kaan 2) siirretään erityisesti kehitysmaille kestävää maatalouteen liittyvää perustekniikkaa ja tietoa, johon sisältyy luonnonvarojen hallinta, 3) lisätään ruoan saatavuutta ja edullisuutta muun muassa sadonkorjuu- ja ravintoteknologian avulla, 4) parannetaan kestävä maatalouden julkisen sektorin rahoitusta sekä 5) voimistetaan ja parannetaan olemassa olevien aloitteiden koordinoitua kestävä maataloustuotannon ja ruokaturvan kehittämiseksi.

Pellon metsitys vähentää kasvihuone- päästöjä.

Pääosiltaan Johannesburgin päätösten toimeenpanovelvoitteet sisältyvät kattavasti eri kansallisiin ohjelmiin ja strategioihin. Maatalouden osalta Suomessa esitetään myös lisätoimenpiteitä Johannesburgin päätösten saavuttamiseksi. Niiden mukaan toimitaan EU:n yhteisen maatalouden kehittämiseksi siten, että maataloutta pystytään edelleen harjoittamaan koko Suomessa, turvataan toimenpiteet, joilla taataan peltoalan säilyminen sekä viljelykäytössä että viljelykunnossa sekä turvataan maataloustuotanto huoltovarmuuden ylläpitäjänä, kehitetään suomalaisia erikoistuotteita nojautumalla kotimaisten raaka-aineiden laatuun, huolehditaan

kotimaisten elintarvikkeiden korkeasta laadusta, edistetään lähiruoan saatu- vuutta sekä selvitetään monialaisesti lähiruoan asemaa, edullisuutta ja merkitystä osana maatalous-, maaseutu-, alue-, ympäristö- ja kuluttajapolitiikkaa sekä valmistellaan lähiruokaa koskeva strategia.

Edelleen tehostetaan maatalouden vesistö- ja muun ympäristökuormituksen vähentämistä ja ylläpidetään maatalouden aikaansaamaa monimuotoisuutta ja maaseutumaisemaa sekä vahvistetaan toimijoiden horisontaalista ja vertikaalista verkostoitumista ja neuvojien toimialakohtaista työtä.

Myös Pohjoismaiden tasolla on tehty yhteinen kestävä kehityksen strateginen linjaus. Pohjoismaiden pääministerit ja itsehallintoalueiden poliittiset johtajat hyväksyivät 1998 julistuksen kestävästä Pohjolasta (ANP 2004:783). Strategiaa on tarkistettu 2004 ja se ulottuu vuosille 2005-2008. Strategisissa linjauksissa painottuvat kestävä kuluttaminen, biologinen monimuotoisuuden säilyttäminen sekä saasteiden rajoittaminen niin, ettei ilmaan, maahan ja veteen kohdistu luonnon kestokyvyn ylittävää saastemäärää.

Maataloutta koskevassa osassa on tavoitteeksi asetettu kestävä maatalous, joka pystyy tuottamaan myös pitkällä aikavälillä terveellisiä ja turvallisia elintarvikkeita ja muita laadukkaita tuotteita heikentämättä luonnonvaraperustaa tai aiheuttamatta haittaa luonnon ekosysteemille. Myös innovaatioiden merkitys maatalouden arvonnousun edistämiseksi tulisi korostaa enemmän. Pohjoismaat pyrkivät yhdessä edistämään luonnonmukaista maataloutta sekä luonto- ja kulttuuriarvoja sisältävän maaseutu-

Kun ilmasto lämpenee, kasvien tuotanto- potentiaali kasvaa.

maiseman monimuotoisuuden vaalimista ja säilyttämistä yhteiskunnan voimavarana pitkällä aikavälillä. Pohjoismaat aikovat turvata eläimille hyvän terveyden ja hyvinvoinnin sekä varmistaa eläinetiikan noudattamisen.

Kestävää kehitystä ja koulutusta koskevassa Baltic 21E-ohjelmassa (OPM 2002,36) ovat mukana kaikki Itämeren ympäröivät maat. Ohjelma perustuu Itämeren maiden opetusministereiden solmimaan sopimukseen, jonka tavoitteena on edistää koulutuksen keinoin kestävä kehityksen taloudellista, sosiaalista ja ekologista ulottuvuutta. Ohjelma täydentää aikaisempaa sopimusta, joka sisältää maatalous-, energia-, kalastus-, metsätalous-, teollisuus-, turismi- ja kuljetussektoreita koskevat kestävä kehityksen toimintaohjelmat.

Luonnonvara-alastrategia (MMM 2001, 8) linjaa uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä, hoitoa ja suojelua. Strategia käsittää luonnon- ja ympäristönsuojelutavoitteet ja eläinsuojeluun liittyvän tuotantoeläinten eettisen kohtelun. Strategiassa on vision pohjalta määritelty uusiutuvien luonnonvarojen kestävä

käytön seitsemän päämäärää, jotka kattavat seuraavat kokonaisuudet: 1) luonnonvarojen eettinen ja vastuullinen hoito ja käyttö, 2) ekosysteemien toimivuus, 3) maaseudun elinvoimaisuus, 4) elinkeinotoiminnan harjoittaminen kannattavasti ja kuluttajalähtöisesti, 5) laajeneva, innovatiivinen ja ekotehokas käyttö, 6) laatu ja turvallisuus sekä 7) tieto ja osaaminen. Uutta luonnonvaralan strategiaa valmistellaan parhaillaan.

Peltobiomassa, liikenteen biopolttoaineet ja biokaasu -jaoston väliraportin (MMM 2004,11) toimenpideehdotusten mukaan ruokohelven ja biokaasun tuotantoon liittyvän neuvonnan osuutta tulisi lisätä. Työryhmä esittää uuden bioenergiateknologian käyttöönottoa eri oppilaitoksissa, jotta bioenergian käyttö ja teknologia tulisivat tutuksi opiskelijoille. Näissä yksiköissä voitaisiin myös toteuttaa käyttötekniikkaan liittyvää koetoimintaa ja testausta.

Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU 2005) kansallinen ohjelman tavoitteena on materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisääminen tuotteiden elinkaaren kaikissa vaiheissa. Ohjelmalla edistetään myös ympäristökasvatusta sekä ympäristöteknologiaan perustuvaa tuotantoa ja osaamista. Ohjelma on osa Johannesburgin YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen toimintasuunnitelman toimeenpanoa. Ehdotuksiin sisältyy tavoitteita elintarvikkeiden tuotantoon liittyen. Vision mukaan kotimainen ruoantuotanto ja jalostus säilyvät alueellisen kehityksen, ruoan laadun ja huoltovarmuuden vuoksi. Elintarvikkeet ja ruokapalvelut ovat kestävästi tuotettuja. Suomessa harjoitetaan laajamittaista luomutuotantoa. Maatalous- ja elintarviketuotannon kotimaisia vahvuuksia

edistetään tukemalla erityisesti lähi- ja luomuruokaa.

KULTU-ohjelman tavoitteena on, että maatalouspolitiikassa otetaan huomioon luontaiset tuotantoedellytykset ja painotetaan tuotannon ympäristövaikutuksia. Kestävää maataloutta tulee edelleen vahvistaa maatalouden tukijärjestelmän avulla. Toimikunta ehdottaa, että maataloustuotannossa otetaan nykyistä paremmin huomioon vesien tilan parantaminen ja rehevöitymisen vähentäminen, maatalousympäristön ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä energiankäytön tehostaminen ja energiaomavaraisuuden nostaminen. Maatalouden ympäristötuen ohjaavuutta tulisi parantaa. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin luonnonmukaisesti viljellyn peltoalan lisääminen 10 %:iin vuonna 2010 ja 25 %:iin vuonna 2025.

Ilmastonmuutoksen kansallisessa sopeutumisstrategiassa (MMM 2005,1) tarkasteltiin laajasti ilmastonmuutoksen tuomia vaikutuksia. Maataloustuotannon osalta ilmaston lämpenemisestä on sekä etuja ja haittoja. Kun ilmasto lämpenee, kasvien tuotantopotentiaali kasvaa, ja viljelyrajat siirtyvät pohjoisemmaksi. Puutarhatuotanto hyötyy lämpenevästä ilmastosta. Kotieläinten ulkolaidunnusta voidaan lisätä. Lisäksi monivuotisten kasvien talvehtiminen helpottuu. Ilmaston lämpenemisen haittapuolia ovat eroosion ja ravinteiden huuhtoutumisriskin lisääntyminen. Ilmaston lämpeneminen tiivistää savimaita. Tämä puolestaan haittaa viljelyä, mikäli routaantuminen vähenee. Ilmasaasteiden (otsoni) ja UV-säteilyn yhteisvaikutukset ekosysteemeihin vahvistuvat. Hyönteistuhon- ja kasvitautiriski kasvaa. Myös kasvien talvehtiminen voi vaikeutua ja kasteluveden tarve lisääntyy.

Äärimmäisten sääilmiöiden lisääntyminen vaikuttaa peltotuotannon sadon määrään ja laatuun.

Luonnonvara- ja ympäristöalan monipuoliset oppimisympäristöt

Nämä maailmanlaajuiset ja kansalliset kestävän kehityksen ja koulutuksen strategiat antavat raamit ja näyttävät suuntaa maaseutuoppilaitosten kehittämisessä. Suomessa on yli 30 opetusmaatilaa, -puutarhaa ja -tallia maaseutuoppilaitosten yhteydessä. Lisäksi nämä täydentyvät luonto- ja ympäristöalan oppimisympäristöillä. Näitä ovat muun muassa luontopolut, opetusvesistöt ja ympäristölaboratoriot.

Luonnonvara- ja ympäristöalan oppimisympäristöt ovat usein nuorille opiskelijoille ensimmäinen kontakti työelämään. Niissä opetetaan alan perustaidot ennen kuin opiskelijat lähtevät työssäoppimaan oppilaitoksen ulkopuolisiin maaseutuyrityksiin. Luonnonvara- ja ympäristöalan oppimisympäristöjen toimintojen ylläpitäminen on välttämätöntä, jotta opiskelijoille tarjotaan tilat, välineet ja osaamisen malli ammatin kannalta vaaditun työturvallisuuden sekä perustaitojen saavuttamiseksi.

Opetusmaatiloilta, -puutarhoilta ja hevosalan oppimisympäristöiltä myös odotetaan paljon. Niiden pitäisi olla nykyaikaisen maaseutuyrityksen keulakuvia, jossa on viimeisin tekniikka ja asian tuntuvia opettajia. Lähes kaikki Suomen opetusmaatiloista ovat tällä hetkellä ajanmukaisesti varustettuja. Lisäksi useassa opetuspisteessä tehdään parhaillaan uudelleenrakentamista tai sitä suunnitellaan. On kuitenkin tärkeää muistaa, että opiskelijan perustaitojen harjaantuminen ja tietopohjan hankki-

minen ei ole uusimmasta tekniikasta kiinni. Yhtä tärkeää on oikean asenteen ja turvallisten työtapojen oppiminen.

Luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksella on suuri vastuu ympäristön hoitamisesta ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Alan oppimisympäristöjen avulla voidaan demonstroida sidosryhmille sekä muille kouluille ja oppilaitoksille, miten paljon jo pelkästään lainsäädäntö asettaa vaatimuksia maatalouden harjoittamiselle ja luonnonvarojen kestäväälle käytölle. Usein asian vaikuttavuus jää vaille sille kuuluvaa huomiota. Nykypäivän maaseutuyrityksen sekä luonto- ja ympäristöalan ammattilaisen osaamiseen sisältyvät ympäristöosaaminen ja kestävän kehityksen huomioon ottaminen haluttiin saattaa laajempaan tietoon. Tästä syntyi ajatus välittää ja jakaa tietoa avoimesti Internetin välityksellä. Näin lähdettiin kehittämään virtuaalikylää (www.virtuaali.info).

Virtuaalikylä avoimuuden ja osaamisen edistäjänä

Virtuaalikylä on uudenlainen oppimisympäristö, jonka avulla opiskelijat voidaan tutustuttaa luonnonvara- ja ympäristöalan oppilaitosten opetusmaatilojen ja -puutarhojen, sekä hevosalan ja luonto- ja ympäristöalan oppimisympäristöjen päivittäiseen arkeen. Virtuaalikylä on Internetiin tuotettu maaseutuympäristö, jota käytetään luonnonvara- ja ympäristöoppilaitosten opetuksen tukena. Virtuaalikylä avautuu vapaasti kaikille, joita kiinnostaa käydä tutustumassa oikean maatilatoimintaan. Tietokoneen ääreltä voi seurata niin kevätkylvöjen etenemistä kuin lypsykarjan maitotuotoksien ke-

Virtuaalikylän pedagoginen ajattelu perustuu sulautettuun opetukseen.

hittymistä. Virtuaalikylään rakennettu yhtenäinen perusrakenne, toimintojen prosessimuotoinen kuvaus, työkalut sekä avoimuuden periaate muodostavat luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksen laadun kehittämiseen erinomaiset välineet.

Virtuaalikylää on rakennettu monessa eri hankkeessa vaiheittain: VirtuaaliAMK:n ESR-osarahoitteisissa sisällöntuotantohankkeessa vuosina 2001-2003, AMK-verkosto -hankkeessa vuosina 2004-2006 sekä OPH:n virtuaalikouluhankkeessa 2003-2004. Virtuaalikylän rakentamista on rahoitettu myös erillisillä valtionavustuksilla sekä Opetushallituksen oppimisympäristöhankkeena. Koordinaattorin työ on vastuutettu Hämeen ammatti-instituuttiin, Mustialan opetuspisteeseen. Virtuaalikylän teknisestä ideoinnista ja toteutuksesta on vastannut Joutsalainen Dataseed Oy.

Virtuaalikylän tavoitteena on toteuttaa virtuaalinen Internetissä toimiva luonnonvara-alan koulutusta palveleva laaja-alainen, moderni virtuaalinen oppimisympäristö, jossa voi tutustua todellisten opetusmaatilojen ja muiden luon-

nonvara- ja ympäristöalan opetuspisteiden yrityksiin. Tavoitteena on, että virtuaalikylästä löytyy yritys- ja kylätason tietosisältöä sekä kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen, laajimmillaan jopa koko yhteiskunnan kuvaamiseen liittyvää havainnollista aineistoa siltä osin kuin se luonnonvara-alan opetuksessa on tarpeen. Virtuaalikylä mahdollistaa myös kansainvälisen näkökulman. Virtuaalikylää laajennetaan ja kehitetään koko ajan.

Pedagoginen viitekehys nojaa moderniin sulautettuun opetukseen ja tutkivaan oppimiseen

Virtuaalikylän pedagoginen ajattelu perustuu sulautettuun opetukseen (blended learning). Virtuaalikylä toimii tiedon kanavoitumisen välineenä, jossa toisaalta kehitetään todellisia oppimisympäristöjä luonnonvara-alalla ja toisaalta välitetään virtuaalikylä-portaalin kautta tietoa kaikille. Sulauttaminen tarkoittaa tässä yhteydessä, että virtuaalikylän kautta tiedon ja toiminnan eri muotoja yhdistetään, käytetään erilaisia opetusmetodeita, jaetaan asiantuntijuutta ja rakennetaan tietoa sekä erityisesti tehdään tätä kaikkea yhdessä opiskelijoiden kanssa luontevana osana opetusta.

Sulautuvan opetuksen tavoitteena virtuaalikylässä on monipuolisen opetuksen mahdollistaminen. Sen avulla voidaan saavuttaa uusia virtuaalikylän hyödyntäjiä, esimerkiksi muita maaseutuyrittäjiä. Virtuaalikylä mahdollistaa eri kouluasteiden ja koulutusalojen välisen yhteistyön. Se mahdollistaa myös vertaisoppimisen, kun tietoa luonnonvara- ja ympäristöalan oppimisympäristöjen toiminnoista jaetaan opiskelijoiden,

opettajien, työpaikkaohjaajien, opetuspisteiden henkilökunnan ja oppilaitosjohdon kesken. Tavoitteena on myös opetuksen uudistaminen, jolloin tietoverkkojen integroiminen osaksi opetusta pyrkii kehittämään opetuksen tasoa esimerkiksi vertaisvuorovaikutuksen avulla.

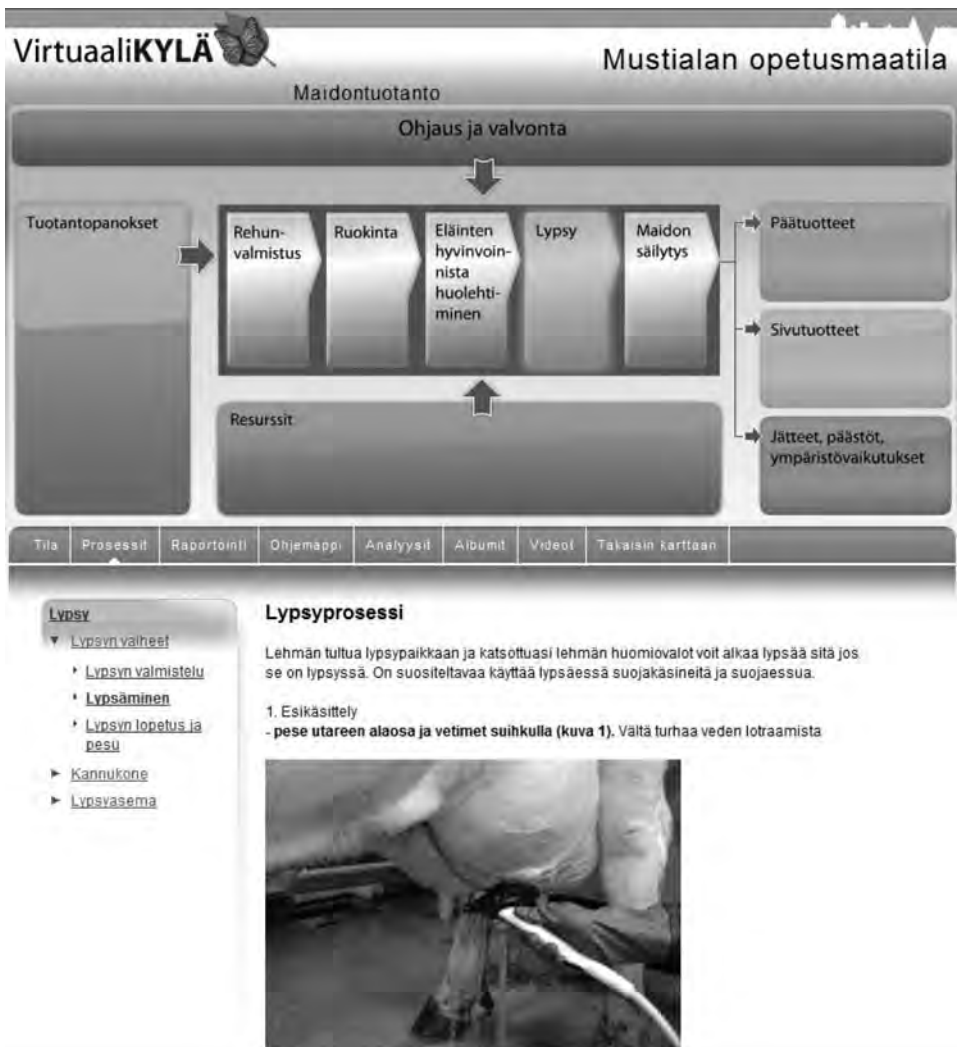
Virtuaalikylä mahdollistaa tiedon rakentumisen tukemisen useiden tiedon ja taidon esittämismuotojen avulla. Niitä voidaan toteuttaa myös simulaatioiden tai erilaisten verkkovuorovaikutusympäristöjen avulla, jossa tekstiä, kuvia ja diagrammeja hyödyntäen voidaan monimutkaisten prosessien elementtejä ja vuorovaikutussuhteita kuvata ymmärrettävästi ja selkeästi. Virtuaalikylän avulla sosiaalisen ja yhteistoinnillisen oppimisen tukeminen on mahdollista opiskelijoiden reflektiivisen tiedon rakentumisen avulla. Virtuaalikylässä asiantuntijuuden kehittäminen tiedon jakamisen kautta tukee yhtä aikaa sekä asiantuntijan omaa kehittymistä että opiskelijoiden integroitumista osaksi asiantuntijayhteisöä.

Samanaikaisesti esimerkiksi opetusmaatilojen ja -puutarhojen toimintoja tehdään näkyväksi erilaisten virtuaalikylässä olevien työkalujen avulla. Näitä ovat muun muassa kuvien, tiedostojen ja videoiden vieminen virtuaalikylään. Uusimpana otetaan käyttöön niin sanottu raportointityökalu, jonka avulla opetuspisteiden eri toimintojen tai tuotantomuotojen energian, veden tai vaikkapa ravinteiden kulutusta voidaan seurata. Tiedot näkyvät selkeinä graafeina, joiden avulla ajan kuluessa voidaan vertailla eri toimintojen ympäristöystävällisyyttä tai eri puolilla Suomea sijaitsevien saman tuotantos suunnan omaavien tilojen energiatehokkuutta.

Opetusmaatiloja ja -puutarhoja sekä muita luonnonvara- ja ympäristöalan opetuspisteiden yrityksiä toimintoja käytetään myös muun muassa testaamaan maatiloille tarkoitettuja erilaisia seurannan mittareita. Viimeisin näistä on maatilojen riskien hallintatyökalu, jota MTT eli maa- ja elintarviketuotannon tutkimuskeskus on kehittänyt yhteistyössä maaseutuuyrittäjien eläkelaitoksen MELA:n kanssa.

Virtuaalikylässä luonnonvara- ja ympäristöalan oppimisympäristöjen toimintoja on mallinnettu prosesseiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi maidontuotannon, viljanviljelyn sekä tomaatin ja hevosen kasvatuksen prosessit. Saman tuotannon prosessikaavio on aina samanlainen kaikille. Sen sijaan sisällöntuotanto prosessien eri vaiheiden sisälle on vapaata. Prosesseille on yhteistä lainsäädännön ja säädösten näkökulmasta muodostuva ohjaus ja valvonta, tuotantopanokset, tuotantosunnalle tyypilliset prosessin vaiheet, käytettävissä olevat resurssit, tuotokset, sivutuotteet, jätteet ja päästöt (kuvio 1).

Opettajat voivat hyödyntää virtuaalikylää ja sen sisältämiä aineistoja itse valitsemallaan tavalla eri tutkinnon osien toteutuksessa. Virtuaalikylä sopii sellaisenaan maaseutuuyritysten toimintaan perehdyttävänä orientoivana aineistona. Sitä voi käyttää myös perus- ja syventävissä ammattiopinnoissa, jolloin ratkaiseva osuus on opettajan rakentamissa oppimistehtävissä ja ongelmanasetteluissa. Esimerkkitulojen avulla opiskelijat voivat tehdä lähtötietoihin perustuvia tehtäviä tai vaikkapa rakennettaessa eri tuotantotapojen vertailuun perustuvia tehtäviä. Tehtävät voivat olla hyvin erityyppisiä.

Kuvio 1. Virtuaalikylä tarjoaa työkalun, joka mahdollistaa oppimisympäristöjen toimintojen mallintamisen prosessikaaviaina. Prosessikuvauksia voidaan käyttää opetusvälineenä, jonka avulla opiskelija hahmottaa toiminnan ja työtehtävien kokonaisuuksia sekä esimerkiksi niihin liittyviä laatu-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia. Kuvaukset soveltuvat myös oppilaitoksen laadunhallinnan työkaluksi, sillä virtuaalikylässä prosesseihin voidaan liittää monipuolista tietoa muun muassa vaatimuksista, ohjeista ja mittaustiedoista. Kuvassa esimerkkinä maidontuotannon prosessikuvauksen pohja, jota käyttäjä voi täydentää oman organisaationsa tiedoilla.

Virtuaalilylä soveltuu opetustilanteisiin, jossa on mahdollisuus hyödyntää tietokonetta ja Internetiä. Virtuaalilylä on rakennettu niin, että siellä olevia materiaaleja voi käyttää kaikessa luonnonvara-alan opetuksessa. Se antaa mahdollisuuden tutustua toisaalta koko maatian toimintaan kokonaisuutena, mutta sieltä löytyy myös hyvin yksityiskohtaisia tietoja tuotantoprosessien eri vaiheista.

Lähteet

Ilmastonmuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2005:1.

Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksen päätökset. Strateginen arvio uusiutuvia luonnonvaroja ja maaseutua koskevista toimita. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2004:13.

Kestävä kehityksen edistäminen koulutuksessa - Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6.

Kestävä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014. Kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. Helsinki: Edita Prima Oy.

Luonnonvara-alastrategia. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2001:8.

Luonnonvara- ja ympäristöalan kehittämissuunnitelma. Opetushallituksen moniste 14/2005.

Maailman parasta metsä-, puu- ja paperiosaamista - Metsäsektorin koulutuksen kehittäminen Suomessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:35.

Maatalouden kehitysarvio kansallista ilmasto-ohjelmaa varten. Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2001:2.

Maatilatalouden koulutuksen kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:18.

Peltobiomassa, liikenteen biopolttoaineet ja biokaasu -jaoston väliraportti. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2004:11.

Vähemmästä enemmän ja paremmin. Kestävä kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi 2005.

Kestävä kehitys ja vastuullisuus osaksi ammattikorkeakoulujen laadunhallintaa

Anne Virtanen

Tutkijayliopettaja, FT

HAMK/Hyvinkään toimipiste

anne.virtanen@hamk.fi

Johdanto

Ammattikorkeakoulut elävät aktiivisessa muutostilanteessa nopeiden toimintaympäristön ja koulutustarpeiden muutosten sekä yhteiskunnan rakenteellisen kehityksen vuoksi. Toimipisteiden yhdistäminen ja vähentäminen, koulutusohjelmien laajentaminen, erikoistumisopintojen tarjoaminen, verkostoitumisen ja yhteistyön lisääminen sekä kansainvälisen tut-

kimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lisääminen ovat asioita, jotka ovat koskettaneet kaikkia ammattikorkeakouluja viime aikoina.

Samanaikaisesti käydään keskustelua siitä, voiko tuottavuuteen ja tehokkuuteen pyrkivä toiminta palvella laadukkaan koulutuksen järjestämistä, opiskelijoiden henkilökohtaisten tarpeiden ja tavoitteiden huomioonottamista samoin kuin omaperäisten ja luovien ratkaisujen aikaansaamista tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Yhteiskunnallisen keskustelu on nostanut myös kestä-

vän kehityksen esille, ennen kaikkea ilmastomuutosteeman myötä. Merkittävänä yhteiskunnan toimijoina ja uuden osaamisen tuottajina ja välittäjinä koulutus- ja tutkimusorganisaatiot ovat tärkeässä roolissa kestävämmän tulevaisuuden rakentamispälikoiden muotoilemisessa.

Ammattikorkeakoulujen toimintaa ohjaavan lain (Ammattikorkeakoululaki 2003/351 § 9) mukaan ammattikorkeakoulujen tulee valvoa järjestämänsä koulutuksen ja muun toimintansa laatutasa- ja jatkuvasti kehittää niitä. Lisäksi lain mukaan ammattikorkeakoulujen tulee osallistua määräajoin ulkopuoliseen laadunarviointiin sekä julkistaa arviointinsa tulokset. Vaikka kestävä kehitystä ei ole lainsäädännöllä määritelty ammattikorkeakoulujen toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi, siihen velvoittavat useat poliittiset ohjelmat ja päätökset samoin kuin yhteiskunnallinen keskustelu ja ympäristön tilan kehitys.

Mielenkiintoinen haaste on, miten ammattikorkeakoulu voi toimia laadukkaana koulutuksen järjestäjänä ja osaamisen tuottajana siten, että se ei kulje jälkijunassa kestävämmän ja vastuullisemman tulevaisuuden määrittäjänä ja rakentajana, vaan toimii proaktiivisesti vaikuttajana. Ammattikorkeakoulut voivat edistää kestävä kehitystä suoraan omissa arkikäytännöissään samoin kuin välillisesti opiskelijoiden osaamisen kehittäjänä ja uuden kestävämpää tulevaisuutta rakentavan tutkimustiedon ja innovaatioiden tuottajana.

Käsittelen tässä artikkelissa ammattikorkeakoulujen laadunhallintaa yleisesti ja erityisesti sitä, miten vastuulliset toimintakäytännöt, joilla edistetään kestävä kehitystä, voidaan kytkeä osaksi kor-

keakoulujen toiminnan suunnittelua ja ohjausta, toimenpiteitä sekä arviointia ja kehittämistä. Artikkelini käsittelee tematiikkaa ennen kaikkea ammattikorkeakoulujen näkökulmasta, mutta esitetyt ajatukset ovat sovellettavissa myös muiden koulutusorganisaatioiden laadunhallinnan käytäntöihin ja toiminnan kehittämiseen.

Laatu ammattikorkeakoulussa

Laatu ammattikorkeakouluissa kytkeytyy väistämättä kaikkiin lainsäätöihin tehtäviin koulutuksen järjestämisestä sen toteuttamiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan lähtökohtiin ja käytäntöihin samoin kuin johtamiseen ja korkeakoulun arkikulttuuriin. Yksilötasolla laatu kytkeytyy työntekijöiden, opettajien, tutkijoiden ja kehittäjien sekä johto- ja tukihenkilöstön hyvinvointiin, viihtyvyyteen ja itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin omissa työtehtävissä. Opiskelijanäkökulma on tärkeitä ottaa huomioon unohtamatta myös ulkoisten sidosryhmien tarpeita ja odotuksia. Opiskelijoiden oppimistulokset, ammatillisen kasvun prosessi ja yksilönä kehittymisen kriteerit ovat tärkeitä mittareita laadun näkökulmasta.

Korkeakoulut toimivat yhä enemmän kumppanuuksissa, yhteistyössä niin korkeakoulun sisällä, muiden korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten samoin kuin yritysten ja julkisen sektorin organisaatioiden kanssa. Tämä lisää osaamisääomaa, luo uusia innovaatioympäristöjä sekä mahdollistaa tehokkaan ja monialaisen toiminnan. Yhteisötasolla laadukas toiminta ja vaikuttavuus näkyvät saavutettuina tuloksina niin opiskelijahakuprosessissa, valmistu-

Korkeakoulut toimivat yhä enemmän kumppanuuksissa.

neiden määrässä samoin kuin työllistymisessä. Tärkeä kriteeri on myös se, miten valmistuneiden osaaminen kohtaa työelämän tarpeet, eli koulutetaan ko osaajia muuttuvien työyhteisöjen ja ympäristöjen tarpeisiin vai toteutuuko opetus kouluttajien omista lähtökohdista käsin.

Opettajilta muuttuvien osaamistarpeiden tiedostaminen ja edelleen välittäminen opiskelijoiden hallittaviksi vaatii uudenlaista lähestymistä opettajan työhön. Opettajan työ on aina pohjautunut vahvaan oman alan asiantuntijuuteen, minkä voi sanoa olevan tietynlainen kivijalka opettajan työssä. Tämä ei kuitenkaan riitä, vaan lisäksi kaivataan opettamisen taitoja: miten motivoitetaan opiskelijat oppimaan, miten kommunikoidaan, miten kehitetään omaa asiantuntijuusalueutta ja miten osallistutaan yhä laajeneviin verkostoihin työelämän, toisten asiantuntijoiden ja eri alojen edustajien kanssa. Ammattikorkeakoulun opettajan asiantuntijuuden voi nähdä koostuvan neljästä osa-alueesta, jotka ovat substanssin hallinta, pedagoginen osaaminen, kehittämisosaaminen sekä työyhteisöllinen osaa-

minen (Helakorpi 2006; Sinkko & Virtanen 2008, 41).

Näiden hallitseminen vaatii näkemystä koulutusorganisaation toiminnasta sekä toimintaympäristön muutoksista, ammattikorkeakoulujärjestelmään kohdistuvista muutospaineista sekä koulutusprosessien tuntemusta ja halua oman osaamisen kehittämiseen osana työyhteisöä ja yhteiskuntaa sekä työelämän kehittämiseen. Näiden lisäksi on tarpeen omata pedagogiset taidot niin ohjauksen kuin vuorovaikutuksen, motivoimisen ja syvälliseen oppimiseen mahdollistavien menetelmien osaltakin. Kestävää kehitystä edistävässä koulutuksessa tärkeitä ovat tutkivan ja kehittävän lähestymistavan omaaminen sekä tähän kytkeytyvät vuorovaikutusosaaminen, linkittyvän ja kriittisen ajattelun ja reflektoinnin taidot sekä globaali ajattelu ja tulevaisuusorientoituneisuus (Rohweder & Virtanen 2008, 100-103; Rohweder ym. 2008, 104-118).

Ammattikorkeakoulujen laadunhallinnan ja -arvioinnin käytäntöjä

Ammattikorkeakoulujen laadunhallinta on osa johtamiskäytäntöjä, joissa korkeakoulun toiminnalle luodaan suunta (toimintaperiaatteet ja strategia). Johtamisen tavoitteena on myös varmistaa tuloksellinen työskentely rakentamalla siihen kannustava työympäristö ja ilmapiiri, mikä on perusta ammattikorkeakoulun laadukkaalle toiminnalle. Ammattikorkeakoulun prosesseihin ja toimintoihin liittyvät kehittämistarpeet ja -toimenpiteet määrittellään havaittujen ongelmakohtien poistamiseksi ja toiminnan laadun parantamiseksi järjestelmällisesti. Henkilöstön ja opiskelijoiden kokemuksia ja

osaamista hyödynnetään osallistumiseen aktivoivien menetelmien käytöllä ja kehittämisorientoituneisuuteen motivoimalla.

Toimiva organisaatiokulttuuri edellyttää luottamusta ja laajaa vastuunkantoa sekä yhteisten arvojen mukaan toimimista. Ammattikorkeakoulun toimintaa tehostavat, laajentavat ja syventävät edelleen kumppanuudet ulkoisten sidosryhmien kanssa. Tuloksekas ja laadukas toiminta edellyttää kaikkien toimijoiden, niin ammattikorkeakoulun sisällä kuin sen ulkopuolella olevien, tasapainoista huomioonottamista ja yhteistyötä. Koulutusorganisaation toiminnan laadunhallinnan ja -arvioinnin keskeinen haaste onkin eri toimijoiden odotusten tasapainottaminen. Rahoittaja, opiskelija, opettaja tai työelämän edustaja voivat asettaa hyvinkin erisuuntaisia odotuksia ammattikorkeakoululle, mutta toisaalta siitä syntyy myös rikkaus ja innovatiivisuus (Sinkko & Virtanen 2008, 39). Voisi todeta myös, että eri tahojen äänten kuuntelutaito on osa ammattikorkeakoulun laadunhallintaa.

Laadunhallinnan tulee kattaa ammattikorkeakoulun toimintojen suunnittelu, käytännön toteutus sekä arviointi ja jatkuva kehittäminen havaittujen epäkohtien poistamiseksi. Laadunhallinnan ja -kehittämisen työkaluina Suomen ammattikorkeakouluissa käytetään useita erilaisia järjestelmiä, niin sertifioituihin järjestelmiin mahdollistavia kuin yksittäisen ammattikorkeakoulun oman toiminnan ohjauksen lähtökohdista rakennettuja käytäntöjä. Käytettyjä työkaluja ammattikorkeakouluissa ovat muun muassa ISO 9000-sarjan laadunhallintajärjestelmästandardit, tasapainotettu mittaristo (Balanced

Score Card, BSC) sekä Euroopan laatu-palkintomalli (European Foundation for Quality Management, EFQM).

ISO 9000 on kansainvälisesti tunnettu ja käytetty laadunhallinnan standardien ja ohjeiden sarja. Standardiston perustana ovat kahdeksan laadunhallinnan periaatetta, jotka ovat asiakaslähtöisyys, johtajuus, henkilöstön osallistuminen, prosessimainen toimintamalli, järjestelmällinen johtamistapa, jatkuva parantaminen sekä tosiasioihin perustuva päätöksenteko ja molempia osapuolia hyödyttävät suhteet toimituksissa. Nämä periaatteet muodostavat perustan ISO 9000 -sarjan laadunhallintajärjestelmästandardeille. Standardijärjestelmä uudistuu koko ajan, ja tällä hetkellä uudet versiot ovat tulossa ISO 9001 ja ISO 9004 standardeille. Sertifikaatteja myöntävät sertifiointialan yritykset, joista osa on akkreditoituja (ISO 9000 standardisarja 2008).

Tasapainotettu mittaristo (menestystekijämittaristo tai tuloskortti) on kehitetty pitkän aikavälin seurannan ja toiminnan arvioinnin tueksi. Mittaristo yhdistää taloudellisen näkökulman, asiakasnäkökulman, organisaation sisäisen tehokkuusnäkökulman sekä innovointi- ja oppimisnäkökulman. Taloudellisesta näkökulmasta merkittävää on tulos, eli se miten organisaation menestys näkyy sen omistajille. Asiakasnäkökulma kuvaa sitä, miten organisaation vision halutaan ja toivotaan näkyvän ulospäin. Sisäinen tehokkuusnäkökulma havainnollistaa, missä toiminnoissa organisaation tulisi ylittää hyviin suoriin tuloksiin ylläpitääkseen asiakkaat tyytyväisinä. Oppimisen, kasvun ja innovatiivisuuden näkökulmasta tavoitteena on kuvata, miten organisaatio ylläpitää oppimisen, uudistavan ja kehittävän ilma-

piirin ja työskentelytavan vision saavutukseen. Pitkällä aikavälillä organisaation tulisi löytää tasapaino niin taloudellisten kuin ei-taloudellistenkin mitta-
reiden välillä (Kaplan & Norton 2004, 29-30; The Balanced Scorecard – tasapainotettu mittaristo 2008).

Kolmas yleinen ammattikorkeakouluissa sovellettu laadunhallinnan työkalu on Euroopan laatupalkintomalli, jossa arvioidaan sekä organisaation toimintaan että tuloksiin liittyviä osa-alueita. Yhteensä arviointialueita on yhdeksän, joista viisi liittyy toimintaan (johtajuus, henkilöstö, toimintaperiaatteet ja strategiat, kumppanuudet ja resurssit sekä prosessit) ja neljä tuloksiin (henkilöstö-, asiakas- ja yhteiskunnalliset tulokset sekä keskeiset suorituskykytulokset).

Keskeisenä periaatteena EFQM-järjestelmässä on koulutusorganisaation toiminnan tason ja laadun kehittäminen ns. TUTKA-periaatteen mukaan. TUTKA-logiikka koostuu neljästä osatekijästä, jotka ovat tulokset (TU), toi-

mintatapa (T), käytännön soveltaminen (K) sekä arviointi ja parantaminen (A). Ensin koulutusorganisaation tulee määrittää tavoittelemansa tulokset eli laatia visio ja sen jälkeen valita tarkoituksenmukaiset toimintatavat niiden saavuttamiseksi. Tärkeässä roolissa on myös jatkuva arviointi ja sen pohjalta tarvittava kehittäminen (EFQM-malli 2008).

Laadukkaan koulutuksen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistämiseen tähtäävien laadunhallintajärjestelmien käyttöönottoon ammattikorkeakouluissa on vaikuttanut käynnissä oleva kansallisen tason laadunarviointimenettely. Suomessa opetusministeriön yhteydessä toimii riippumaton asiantuntijaelin Korkeakoulujen arviointineuvosto, joka toteuttaa korkeakoulujen, niin ammattikorkeakoulujen kuin yliopistojenkin, laadunvarmistusjärjestelmien auditointeja sekä koulutuksen laatuysikköarviointeja (ks. www.kka.fi). Laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnit alkoivat vuonna 2005, ja kaikki korkeakoulut Suomessa on tavoitteena saada auditoitua vuoden 2011 loppuun mennessä. Syyskuussa 2008 ammattikorkeakouluista 11 oli auditoitu, ja näistä kahdelle oli tulossa uusinta-auditointi vielä kuluvan vuoden aikana (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnit 2008).

Korkeakoulujen arviointineuvoston auditoinnit kohdistuvat laadunvarmistusjärjestelmien kattavuuden, toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointiin järjestelmien kokonaisuuden ja korkeakoulujen perustehtävien (koulutus, tutkimus ja kehittämistoiminta sekä alueellinen vaikuttavuus ja aluekehitystyö) osalta. Auditoinnissa käytetään neliportaista kriteeristöä, joka perustuu laadunvarmistusjärjestelmän eri kehitysvaiheille.

*Eri tahojen
äänten
kuuntelutaito
on osa ammatti-
korkeakoulun
laadunhallintaa.*

Kriteeristöön sisältyvät arvioinnissa käytettävät luonnehinnat arvioitavien osatekijöiden kypsyysasteesta skaalauksella puuttuva, alkava, kehittyvä ja edistynyt (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi 2007, 11).

Auditointien tavoitteena on koota ja välittää tietoa laadunvarmistuksen hyvistä ja onnistuneista käytännöistä ja lisätä keskustelua teemasta niin korkeakoulujen sisällä kuin sidosryhmienkin kanssa. Keskeisin auditointien tavoite on tukea korkeakoulujen laatutyötä vastaamaan eurooppalaisia laadunvarmistuksen periaatteita ja siten varmistaa ja edistää suomalaisten korkeakoulujen kilpailukykyä (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnit 2008).

Korkeakoulujen toiminnan kehittäminen ja arviointi kestävä kehityksen ja vastuullisuuden näkökulmasta

Vastuulliset toimintakäytännöt kestävä kehityksen edistäjiksi ovat osa korkeakoulun laadukasta toimintaa, jonka ohjaukseen, mittaamiseen ja arviointiin sekä jatkuvaan kehittämiseen on tarpeen olla käytössä selkeät ja helposti käyttöön otettavat työkalut. Myös Bolognan prosessiin liittyen on korostettu sitä, että kestävä kehitys tulisi integroida osaksi laadunvarmistusta (Copernicus Guidelines... 2005, 9).

Käynnissä oleva tutkimus- ja kehittämisprojekti ”Kestävä kehityksen ja vastuullisen toiminnan indikaattorit” on osahanke laajemmassa opetusministeriön rahoittamassa ”Kasvaminen globaaliin vastuuseen” -hankkeessa. Indikaattorien kehittämistyötä koordinoi

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu yhdessä Hämeen ammattikorkeakoulun ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kanssa. Asiantuntijoina toimivat lisäksi Helsingin yliopiston ja OKKA-säätiön edustajat sekä Suomen ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kestäväan kehitykseen, vastuullisuuteen ja laadunhallintaan erikoistuneet asiantuntijat.

Tavoitteena hankkeessa on rakentaa ammattikorkeakoulujen sekä yliopistojen käyttöön mittaristo, jonka avulla korkeakoulut voivat itsenäisesti arvioida ja kehittää toimintaansa kohti vastuullisia ja kestäväan kehityksen edistämistä tukevia toimintatapoja osana laadunhallintaansa. Tämän ohella opetusministeriö sekä muut kansallisen tason tahot voivat niin halutessaan tehdä arviointia ja vertailuja siitä, miten korkeakoulut kokonaisuutena Suomessa toimivat kestäväan kehityksen edistäjinä niin koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan kuin alueellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja kehitystyön osalta.

Vastuullisen toiminnan indikaattori-järjestelmää on lähdetty kehittämään laadunvarmistusjärjestelmien auditointikriteerien rakenne huomioon ottaen siten, että se kattaa korkeakoulujen kaikki toiminnot ja toimijaryhmät. Pohjana työssä käytetään myös alustavia ammattikorkeakoulujen kestäväan kehityksen indikaattoreita (Virtanen, Rohweder & Sinkko 2008) sekä ammatilliselle sektorille kehitettyjä ympäristö- ja kestäväan kehityksen kriteereitä (Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit 2003; Oppilaitosten kestäväan kehityksen kriteerien luonnosversio ammatilliseen koulutukseen 2008).

Taustamateriaalina on käytetty myös

kansainvälisiä kestävä kehityksen koulutuksen indikaattoreita (Indicators for Education... 2006; Tilbury ym. 2007; Report on Progress... 2008). Erona näihin laajoihin kansallisen ja kansainvälisen tason indikaattoreihin on se, että nyt kehitteillä olevat indikaattorit toimivat ennen kaikkea korkeakoulujen sisäisen toiminnan arvioinnin ja kehittämisen työkaluina sen sijaan, että niillä tarkasteltaisiin kansallisesti esimerkiksi kestävä kehityksen sisältymistä opetussuunnitelmiin. Tämä ei sulje pois sitä, etteikö indikaattorijärjestelmän käytön laajennuttua ja tiedon kertyessä myös organisaatiokohtaisten indikaattorien tuottamaa tietoa voitaisi hyödyntää kansallisen seurannan työkaluina.

Järjestelmässä arviointikohteet on määritelty rakenteeltaan sellaisiksi, että ne soveltuvat jouhevasti yhteen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikriteerien kanssa. Arviointikohteet on alustavasti määritelty seuraaviksi:

- Korkeakoulun kestävä kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden, toimintojen, toimijoiden sekä vastuiden määrittely ja dokumentointi
- Kestävä kehityksen ja vastuullisuuden kattavuus ja vaikuttavuus korkeakoulun perustoiminnoissa
- Kestävä kehitys ja vastuullisuus johtamisessa ja toiminnanohjauksessa
- Korkeakoulun henkilökunnan ja opiskelijoiden osallistuminen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden edistämiseen arkitoiminnoissa
- Kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta kerätyn tiedon tarkoituksenmukaisuus ja saatavuus
- Kestävä kehityksen ja vastuullisten toimintojen seuranta, arviointi ja jatkuva kehittäminen
- Hallinta/toimintajärjestelmän kokonaisuus.

Korkeakoulut toimivat autonomisesti ja siksi ne voivat itse määritellä omat kestävä kehityksen ja vastuullisen toiminnan muodot, päämäärät ja kehittämistavat. Arviointi ei siten kohdistu yhtenäisten toimintalinjojen etsintään, vaan kestävä kehityksen näkyvyyteen korkeakoulun tavoitteissa ja toiminnoissa. Korkeakoulun perustoiminnot ovat opetus, tutkimus- ja kehitystoiminta sekä alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä näitä tukevat palvelut, kuten kirjasto ja opintotoimisto. Tavoitteena on arvioida kestävä kehityksen ja vastuullisuuden näkymistä näiden kaikkien toimintojen suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja jatkuvan kehittämisen näkökulmista. Korkeakoulun sisäisten toimijoiden samoin kuin ulkoisten sidosryhmien osallistuminen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden määrittelyyn ja niiden toteutukseen arkikäytännöissä ovat myös arviointikohteina. Tähän kytkeytyy relevantin tiedon saatavuus samoin kuin tiedotus.

Strategisella johtamisen ja toiminnanohjauksen tasolla ammattikorkeakoulut voivat edistää kestävä kehitystä ja vastuullisuutta kytkemällä sen muihin toimintaa ohjaaviin strategiaihin, kuten pedagogiseen ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategiaan sekä henkilöstöpolitiikkaan. Kestävä kehitys ja vastuullisuus voidaan määritellä myös yhdeksi toimintaa ohjaavaksi arvoksi. Korkeakoulut voivat valita integroivatko ne kestävä kehityksen muihin järjestelmiin, kuten esimerkiksi laadunhallintajärjestelmiin, tai laativatko ne erillisen kestävä kehitystä edistävän toimintaohjelman tai -järjestelmän. Vaihtoehtoja näissä on useita sertifioituista (esim. ISO 14 001) korkeakoulun omista lähtökohdista kehitettyihin järjestelmiin.

Mittareina eli arviointikriteereinä järjestelmässä käytetään asteikkoa puuttuva, alkava, kehittyvä ja edistynyt. Näitä eri kehitystasoa kuvaavat kriteerit määritellään järjestelmässä. Käytännössä tämä tarkoittaa kuvauksia siitä, mitä pitää sisällään kunkin arviointikohteen osalta tietyn mittarin asteikon täyttävä toiminta. Esimerkiksi ensimmäisen arviointikohteen osalta voidaan määritellä alkavaksi toiminnaksi se, että kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistämisen tavoitteista, toiminnoista, roolijaosta, toimijoista ja vastuista on käyty keskustelua korkeakoulussa, ja vastaavasti edistyneeksi toiminnaksi se, että toimijat ja vastuutahot kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistämisestä kaikissa toiminnoissa (johtaminen, koulutus,

t&k ja tukitoiminnot) on korkeakoulussa selkeästi ja avoimesti määritelty ja dokumentoitu vastuuneen ja toimijoille on määritelty riittävät resurssit.

Kriteerien lisäksi on tarpeen käyttää arviointitilanteessa laadullisia kuvauksia siitä, mitä kyseinen toiminta sisältää, miten tiettyyn tasoon on päästy ja millä tavoin kehittyminen myönteiseen suuntaan varmistetaan. Kuva 1 kuvaa indikaattorijärjestelmän rakenteen, joka koostuu arviointikohteista ja kriteereistä asteikon eri tasoilla. Perustana on prosessiajattelu, eli korkeakoulun toimintoja kestävän kehityksen ja vastuullisuuden näkökulmasta tarkastellaan suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen kehän pohjalta.

Kuva 1. Korkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden arviointi- ja kehittämisjärjestelmän rakenne.

Koska indikaattorien kehittämistyö on parhaillaan käynnissä, niiden rakenne ja sisältö saattavat vielä elää ennen lopullista muotoaan. Jotta indikaattorijärjestelmästä saataisiin korkeakoulujen oman toiminnan arviointiin ja kehittämiseen käyttökelpoinen työkalu, alustavia indikaattoreita testataan autenttisisa olosuhteissa. Indikaattorien testaukseen osallistuu useita Suomen ammattikorkeakouluja ja yliopistoja siten, että osa testaa kaikkia indikaattoreita jollakin laitoksella tai koulutusalueella, kun taas osa korkeakoulusta keskittyy jonkin osa-alueen, esimerkiksi opetuksen tai tutkimus- ja kehitystoiminnan, indikaattorien testaamiseen. Pilotointi toteutetaan talven 2008–2009 aikana, jolloin järjestetään myös työseminaareja ja kehittämispalavereita alan asiantuntijoiden kanssa. Indikaattorijärjestelmä on tarkoitus saada valmiiksi kevään 2009 kuluessa, minkä jälkeen se on kaikkien Suomen korkeakoulujen käyttöön otettavissa toiminnan seurannan, arvioinnin ja kehittämisen työvälineeksi.

Lopuksi

Ammattikorkeakouluilla on sisäisissä asioissaan itsehallinto (Ammattikorkeakoululaki 2003/351 § 3). Näitä sisäisiä asioita ovat muun muassa ammattikorkeakoulun oman toiminnan kehittäminen, koulutukseen liittyvät tehtävät sekä tutkintosäännön hyväksyminen. Ammattikorkeakoulut voivat esimerkiksi itse valita, mitä järjestelmää käyttäen ne hoitavat laadunhallintansa tai ottavatko ne aktiivisesti huomioon opetusministeriön julkaiseman strategian (Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa 2006) tavoitteet kestävän kehityksen edistämisestä korkeakouluissa. Näin ollen vastuu ja samalla myös velvoite kestävämmän tule-

vaisuuden, vastuullisten toimintakäytänteiden ja kestävästä kehityksestä edistävän osaamisen tuottamiseen ja välittämiseen on ammattikorkeakouluilla ja sen toimijoilla itsellään.

Käytännössä ammattikorkeakoulujen laadunvarmistustyö on käynnissä ja edennyt hyvin saaden erilaisia korkeakoulukohtaisia toteuttamismuotoja. Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttamat auditoinnit varmistavat, että laadunhallinta toteutetaan kattaa kaikki korkeakoulun toiminnot. Ne myös varmistavat sen, että laadunvarmistukseen on aktiivisesti ryhdytty ja laadukkaan toiminnan eteen tehdään työtä niin opettajien, johdon kuin muidenkin ryhmien tahoilla. Työtä leimaa yhteinen päämäärä, toimintaa pyritään jäsentämään, ja suunnittelemaan esimerkiksi yhteiset prosessikuvaukset, raportointitavat ja kehittämistavat.

Yrity maailmassa tunnetut integroidut toimintajärjestelmät eivät kuitenkaan vielä ole yleistyneet ammattikorkeakouluissa. Seuraavana askelena ammattikorkeakoulujen kehittämistyössä onkin kytkeä turvallisuus-, ympäristö- ja kestävä kehityksen asioiden hoito osaksi laadunhallintaa ja laadunvarmistusjärjestelmän auditointeja. Integroimalla eri temaattiset järjestelmät yhdeksi toimintajärjestelmäksi saadaan synergiaetua, kun ammattikorkeakoulun ei tarvitse rakentaa erillisiä järjestelmiä, sertifioida erikseen ympäristöjärjestelmää ja laatia toisen standardin mukaan turvallisuusjärjestelmää. On kuitenkin tärkeää, ettei kestävä kehityksen asioiden merkitys sisällöllisesti unohdu järjestelmiä yhdistettäessä.

Järjestelmien yhdistäminen on loogista myös siksi, että järjestelmätasolla

ne sisältävät samat laadun parantamisen elementit suunnittelusta toteutukseen ja toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Jatkuvan kehittämisen idean eteenpäin vieminen vaatii aktiivista toimintaa niin suunnittelun, toteutuksen kuin arvioinnin ja seurannankin osalta, mutta se on välttämätöntä, jotta toimintoja voidaan uudistaa muuttuvien yhteiskunnallisten olojen ja uudistuvien osaamistarpeiden pohjalta vastaamaan myös kestävä kehityksen ja yhteiskuntavastuun edistämisen haasteeseen.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki. 2003. 16.9.2008.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>

Copernicus Guidelines for Sustainable Development in the European Higher Education Area. 2005. Copernicus Campus. 14.10.2008.
<http://www.unece.org/env/esd/information/COPERNICUS%20Guidelines.pdf>

EFQM-malli. 2008. 18.9.2008.
<http://www.oph.fi/page.asp?path=1,444,44937,45535,47358,48247>

Indicators for Education for Sustainable Development. 2006. Economic Commission for Europe, Committee on Environmental Policy, UNECE Steering Committee on Education for Sustainable Development. Economic and Social Council, United Nations. 14.10.2008.
<http://www.unece.org/env/documents/2006/ece/cep/ac.13/ece.cep.ac.13.2006.5.e.pdf>

ISO 9000 standardisarja. 2008. 18.9.2008.
<http://www.sfs.fi/iso9000/>

Helakorpi, S. 2006. Ammattikorkeakoulun opettajan asiantuntijuus. 14.10.2008.
<http://ope.aokk.fi/~shelakorpi/AMK-ope/amkpeos.pdf>

Kaplan, R. & Norton, D. 2004. Strategiakartat - aineettoman pääoman muuttaminen tuloksiksi. Helsinki: Talentum.

Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa - Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävä kehitystä edistä-

vän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_9_tr06.pdf?lang=fi

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsi kirja vuosille 2008-2011. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2007.
http://www.kka.fi/files/126/KKA_707.pdf

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnit. 2008. 16.9.2008.
<http://www.kka.fi/index.phtml?s=98>

Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit. 2003. Opetushallitus, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Opetus-, kasvatusta ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiö, Suomen ympäristöopisto Sykli, Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Oppilaitosten kestävä kehityksen kriteerien luonnosversio ammatilliseen koulutukseen. 2008. Julkaisematon käsikirjoitus.

Report on Progress made by the Unece Expert Group on Indicators for Education for Sustainable Development. Economic Commission for Europe, Committee on Environmental Policy, UNECE Steering Committee on Education for Sustainable Development. Economic and Social Council, United Nations. 14.10.2008.
<http://www.unece.org/env/documents/2008/ece/cep/ac.13/ece.cep.ac.13.2008.4.e.pdf>

Rohweder, L. & Virtanen, A. 2008. Tutkiva ja kehittävä lähestymistapa. Teoksessa L. Rohweder & A. Virtanen (toim.) Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki: Yliopistopaino, 100-103.

Rohweder, L., Virtanen, A., Tani, S., Kohl, J. & Sinkko, A. 2008. Näkökulmia opetukseen ja oppimiseen. Teoksessa L. Rohweder & A. Virtanen (toim.) Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki: Yliopistopaino, 104-118.

Sinkko, A. & Virtanen, A. 2008. Kestävä kehitys osaksi laadunhallintaa. Teoksessa L. Rohweder & A. Virtanen (toim.) Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki: Yliopistopaino, 39-43.

Tilbury, D., Janousek, S., Elias, D., Bacha, J. & Denby, L. 2007. Monitoring and Assessing Progress during the UN DESD in the Asia-Pacific Region: A Quick Guide to Developing National ESD Indicators. Bangkok: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education. 14.10.2008.
http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/esd/document/s/indicators/Quickguide.pdf

The Balanced Scorecard – tasapainotettu mittaristo. 2008. 18.9.2008.
http://www.kunnat.net/k_perus-sivu.asp?path=1;29;348;1027;1896;85186;1610

Virtanen, A., Rohweder, L., Sinkko, A. 2008. Kestävä kehitys ammattikorkeakouluissa – kehittämisen ja mittaamisen indikaattorit. 18.9.2008.
http://www.arene.fi/data/dokumentit/20080326T113452_22129.pdf

Hae Koulutusrahastosta

aikuiskoulutustukea

omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen, jos

- jäät palkattomalle opintovapaalle vähintään kahdeksi kuukaudeksi,
- olet ollut työelämässä yhteensä vähintään viisi vuotta,
- olet ollut nykyisen työnantajan palveluksessa tai toiminut yrittäjänä vähintään vuoden ennen tuettavan opiskelun alkua ja
- et saa opiskeluun muuta tukea.

ammattitutkintostipendi

verottomana 339 euroa, jos

- olet suorittanut näyttötutkintojärjestelmän mukaisen ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon ja
- olet ollut työ- tai virkasuhteissa suomalaiseen työnantajaan yhteensä vähintään viisi vuotta.

www.koulutusrahasto.fi

Savon ammatti- ja aikuisopisto on yksi edelläkävijöistä

Miten kestävä kehitys voidaan sisällyttää osaksi oppilaitoksen tai koulutuskunta- yhtymän toimintaa?

Savon ammatti- ja aikuisopisto kuuluu edelläkävijöihin ammatillisten oppilaitosten kestäväen kehityksen työssä maassamme. Kestäväen kehityksen työtä on systemaattisesti kehitetty koko monialaisen ja useita erillisiä koulutusyksiköitä kattavan koulutuskuntayhtymän tasolla Sakkea kohti -hankkeessa. Oppilaitoksen Kuopiossa sijaitsevalla matkailu- ja ravitsemisalan koulutusyksiköllä on hallussaan sekä Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran antama Vihreä lippu että OKKA-säätiön myöntämä ympäristösertifikaatti. Kestävä kehitys on tarkoitus sisällyttää myös osaksi opiston laadunhallintaa.

Anu Salo on koulutukseltaan hotelli- ja ravintola-alan ammatinopettaja, mutta hän toimii nykyään pääasiallisesti kestävän kehityksen koordinaattorina. Hänen mukaansa työ on ennen kaikkea toimimista muutosagenttina ja innostajana. Salon vastuulla on Savon koulutuskuntayhtymän ”viherryttäminen”, mikä tarkoittaa järjestelmällisten kestävän kehityksen toimintatapojen sulauttamista oppilaitoksen toimintaan, opetukseen ja arkikäytäntöihin.

- Muutosprosessin käynnistäminen ja toteuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Siinä vuosi tai kaksi on lyhyt aika, Salo muistuttaa.

- Suurimmaksi haasteeksi työssänikin koen henkilöstön asenteet. Olen saanut oppilaitoksestamme jo laajan tukijoukon kestävän kehityksen asioita edistämään. Se on toiminnan laajenemisen ja jalkautumisen kannalta ehdotonta. Opiskelijat ovat jo hyvin valveutuneita ympäristöasioissa. Meidän tehtävämme on valmentaa työelämään rautaisia alan osaajia, jotka huomioivat oman toimintansa ympäristövaikutukset sekä ammatissaan että arkielämässään.

Sakkea kohti -hanke, josta kaikki oppilaitoksessa alkoi, käynnistyi lokakuussa 2005 Savon koulutuskuntayhtymän sisäisenä kehittämishankkeena ja jatkui vuoden 2007 loppuun saakka. Hankkeen keskeisin tavoite oli pilotoida kestävän kehityksen (keke) toimintamalli yhdellä tulosalueella: matkailu-, ravitsemis-, talous- sekä elintarvikealalla ja luonnonvara- ja ympäristöalalla.

- Tavoitteenamme oli, että toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ekologinen toimintamalli sisäistetään alkutuotannosta lähtien kuluttajaan saakka, Salo toteaa.

Kestävän kehityksen työ on levinnyt kaikkiin yksiköihin

Sakkea kohti -hankkeessa lähdettiin liikkeelle kaikissa edellä mainitun tulosalueen seitsemässä toimipisteessä valitsemalla kuhunkin kekevas-taava ja keketiimi, joka koostui sekä opetuksen että yhteisten palveluiden henkilöstöstä ja opiskelijoista. Keketiimit aloittivat työnsä ympäristökatselmuksella, jossa arvioitiin toimipisteen nykytilaa ja tärkeimpiä kehittämisen kohteita kestävän kehityksen näkökulmasta.

- Samalla käynnistyi henkilöstöllemme Suomen ympäristöopisto Syklin järjestämä koulutus Kuopiossa, Salo kertoo.

Kestävä kehitys oppilaitoksessa -koulutuksen jälkeen toimipisteissä laadittiin ympäristöohjelma. Sille asetetut päämäärät olivat yhteneväisiä kuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelman kanssa.

Kuntayhtymässä otettiin Salon mielestä tärkeä edistysaskel keuhällä 2007, kun päätettiin perustaa ympäristötyöryhmä. Sen tärkein tavoite on asettaa yhtenäiset vuosittaiset tavoitteet kestävän kehityksen käytännön työlle koko oppilaitoksen näkökulmasta. Ympäristötyöryhmää vetää kuntayhtymän johtaja **Markku Rissanen**.

Sakkea kohti -hankkeen jälkeen, vuoden 2008 alussa, koulutuskuntayhty-

Anu Salo on tehnyt merkittävää ympäristöasioiden kehittämistyötä

Anu Salo palkittiin kesällä 2007 Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ympäristöpalkinnolla aktiivisesta ympäristöasioiden kehittämistyöstä. Palkinnon perusteissa todettiin, kuinka Salo on henkilökohtaisella työpanoksellaan merkittävästi edistänyt ympäristönäkökulman huomioon ottamista omassa työyhteisössään Savon ammatti- ja aikuisopistossa.

Salon ideoiman ja johtaman Sakkea kohti -hankkeen avulla ympäristöasiat on sisällytetty osaksi koulutuskuntayhtymän toimintaa. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen julkaisemassa tiedotteessa todetaan, että kyseiseen hankkeeseen sisältyy myös opiskelijat huomioiva vahva ympäristökasvatuksellinen näkökulma.

Salon työn tulokset näkyvät oman oppilaitoksen ulkopuolellakin. Ammatillisen opettajakoulutuksen opinnäytetyönä hän kehitti uudentyyppisen ympäristökasvatuksen opintokokonaisuuden matkailu-, ravitsemis- ja talousalan perusopintoihin.

Salo oli luomassa yhdessä Elintarvikeviraston ja Finfood luomun kanssa Portaat Luomuun -valmennusohjelmaa, jonka tavoitteena on luomutuotteiden käytön edistäminen suomalaisissa ammattikeittiöissä. Luomutuotteiden käyttöön sitoutuneita keittiöitä on Suomessa jo yli 200. Ohjelma on herättänyt kiinnostusta myös maan rajojen ulkopuolella.

Salon nykyiseen työhön kuuluu edistää ammattikeittiöiden kestävää kehitystä sekä luomu- ja lähiruuan käyttöä Savon ammatti- ja aikuisopiston EkoCentriassa. EkoCentria toteuttaa valtakunnallisia, maa- ja metsätalousministeriön rahoittamia lähi- ja luomuruokahankkeita ammattikeittiösektorilla. Anu Salo kertoo pohtineensa aina ruuantuotannon ympäristövaikutuksia sekä ruuan yhteyttä ihmisen terveyteen. Hän näki lapsuudessaan, kuinka maata viljellään ja ruokaa tuotetaan luontoa kunnioittaen. Tänä päivänä se ei ole hänen mielestään itsestäänselvyys.

- Omien lasteni kautta minulle on avartunut ajatus siitä, että kestävä kehitys on ihmiskunnan ainoa tapa säilyttää maapallo elinvoimaisena. Meillä täytyy olla vain hyvää tahtoa ja toimintaa asioiden edistämiseksi, Salo pohtii.

Salolla on useita kestävään kehitykseen ja ympäristönsuojeluun liittyviä luottamustehtäviä. Hän toimii Pohjois-Savon alueen kestäväan kehityksen kehittämisryhmässä ammatillisen koulutuksen edustajana, Ympäristöjohtamisen yhdistyksessä jäsenenä, työyhteisönsä Green Office -vastaavana ja Ruuhilammen kyläyhdistyksen hallituksen jäsenenä.

män kahden muun tulosalueen toimipisteet lähtivät mukaan järjestelmälliseen toimintaan kestävän kehityksen edistämiseksi. Kymmenessä toimipisteessä mallinnettiin hankkeen aikana hyviksi todettuja toimintatapoja ja käytänteitä.

Oppilaitoksen koulutusyksiköiden kaikissa ympäristöohjelmissa pyritään yhteisiin päämääriin, joista mainittakoon energiatehokkuuden parantaminen, jätteiden määrän ja vedenkulutuksen vähentäminen, paperinkulutuksen vähentäminen ja kopioinnin järjestyttäminen, ympäristövastuulliset hankinnat sekä liikkumisesta aiheutuvien ympäristövaikutusten vähentäminen.

- Yksi tärkeimmistä päämääristä on tuoda kestävän kehityksen näkökulma mukaan opetussuunnitelmiin, korostaa Anu Salo.

- Opetussuunnitelmien uudistamistyö on parhaillaan käynnissä. Olemme lisäämässä kaikkiin tutkintoihin ympäristötietouden kurssin muiden kestävään kehitykseen liittyvien ammattilisten painotuksien lisäksi, sanoo kestävän kehityksen koordinaattori Anu Salo.

Onnistuminen vaatii johdon sitoutumista ja resursseja

Matkailu- ja ravitsemisalan koulutusyksikkö Savonian rehtorin **Hannele Karhusen** mukaan kestävän kehityksen menestyksellinen yhdistäminen oppilaitoksen toimintaan edellyttää koulutuskuntayhty-

män ylimmän johdon näkyvää sitoutumista ja taustatukea, mihin liittyy myös riittävä resursointi. Se vaikuttaa oleellisesti henkilöstön myönteisiin asenteisiin ja kannustaa yhteisölliseen ajatteluun.

- Kestävän kehityksen toiminta pitää nähdä jokapäiväisenä luonnollisena tapana toimia. Jos se irrotetaan erilliseksi, se koetaan vieraaksi, eikä sitä osata kytkeä osaksi arkea. Myös henkilöstön koulutukseen tulee kiinnittää huomiota. Jos emme itse pysty toimimaan johdon mukaisesti mallin mukaan, kuinka voimme olla esimerkkinä opiskelijoille, kysyy Karhusen.

Karhusen mielestä elinkeinoelämä ottaa huomioon toiminnassaan jo varsin hyvin kestävään kehitykseen ja ympäristöön liittyvät vaatimukset. Sekä julkisella että yksityisellä sektorilla toimivat yritykset ovat viime vuosina kiinnostuneet yhä enemmän käyttämään lähellä tuotettuja raaka-aineita.

- On myös huomattava, että asiakkaat ovat nykyisin valveutuneita ja kiinnittävät huomiota jo palveluja valitessaan, miten yritys on huomioinut ympäristöasiat toiminnassaan, Karhusen muistuttaa.

- Pyrimme myös tasaisin välein järjestämään alan yrityksille tilaisuuksia tai seminaareja, joissa teemana ovat ympäristöasiat, kestävä kehitys ja lähiruoka. Opiskelijat vievät jo työssäoppimisjaksoilla ympäristötietoutta yrityksiin.

Tästä koulutusyksikkö on Karhusen mukaan saanut myönteistä palautetta yritysten edustajilta. Näitä asioita käsi-

tellään myös opetussuunnitelmaan kuuluvien opiskelijapalautekeskustelujen yhteydessä. Aikuisopiskelijat, erityisesti esimiesasemassa olevat, pystyvät vaikuttamaan suoraan omilla työpaikoillaan.

- Elinkeinoelämän haasteet kestävän kehityksen saralla kasvavat muun muassa lainsäädännön myötä. Yritysten erilaiset ympäristöjärjestelmät lisääntyvät. Niiden avulla yritykset voivat saavuttaa esimerkiksi kustannussäästöjä ja imago-etuja, Anu Salo toteaa.

- Oppilaitos on luonut uskottavan tavan toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tämä näkyy erityisesti matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä elintarvikealan toimintaan liittyvässä valtakunnallisessa hanketyössä. Olemme päässeet hyvin mukaan myös alueelliseen yhteistyöhön, selittää rehtori Hannele Karhunen.

Itsearviointin avulla pyritään oppimaan ja kehittämään

Ammatillista koulutusta ja aikuis-koulutusta koskeva lainsäädäntö velvoittaa koulutuksen järjestäjät arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistumaan toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. OPH:n laatimassa Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksessa todetaan, että koulutuksen järjestäjällä tulee olla toimintajärjestelmä, joka sisältää ”tarkoituksenmukaiset ja toimivat

laadunhallinnan menettelyt”. Toimintajärjestelmään tulee myös sisällyttää kestävän kehityksen toimintaohjelma, jolla ohjataan ympäristöasioihin, henkilöstön ja opiskelijoiden työsuojeluun, ja hyvinvointiin sekä yhteiskunnalliseen vastuuseen liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.

Savon koulutuskuntayhtymän johtaja Markku Rissasen mukaan OPH:n laadunhallintasuositusta laadittaessa on kuultu kentän ääntä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus itse valita keinot ja menetelmät velvoitteensa toteuttamiseen, joten kentältä löytyy hyvin kirjava kokoelma erilaisia keinovalikoimia.

Savon koulutuskuntayhtymässä laadunhallinnan apuvälineenä käytetään EFQM-mallia. Koulutusorganisaatio määrittää tärkeimmät asiakkaansa ja asiakasryhmänsä, joille koulutuspalveluja tuotetaan. Organisaatio kehittää palvelujaan asiakasryhmien nykyisten ja tulevien tarpeiden pohjalta. EFQM-mallin mukaisesti se myös seuraa asiakastyytyväisyyttä ja pyrkii ennakoimaan sen kehitystä suorituskykyä mittaavilla tunnusluvuilla.

- Itsearviointin avulla pyritään jatkuvasti oppimaan ja kehittämään, Rissanen toteaa.

Laadunhallintajärjestelmään sisältyvät tasapainotetun tuloskortin tulosten arviointi, EFQM-mallin mukainen itsearviointi, johdon katselmukset, sisäiset ja ulkoiset arvioinnit, henkilöstö-, asiakas- ja sidosryhmäpalautteet. EFQM-itsearviointimalliin on yhdistetty kestä-

Ympäristösertifikaatteja on myönnetty 22 oppilaitokselle

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin tavoitteena on tarjota oppilaitoksille työvälineitä opetuksen ja toiminnan laadun kehittämiseen ja sitä kautta nostaa oppilaitosten ympäristöasioiden hoidon tasoa valtakunnallisesti. Samalla vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa oppilaitosten valmiuksia vastata elinkeinoelämän ympäristöosaamisen tarpeisiin. Kannusteeksi ympäristötyölle tarjotaan oppilaitosten toimintaan ja tarpeisiin soveltuva sertifiointi.

Sertifiointijärjestelmä perustuu Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteereihin, joiden avulla tuetaan ympäristökasvatuksen toteutumista läpäisevästi opetuksessa ja oppilaitosten arjessa. Ympäristökriteerit asettavat tavoitetason, jonka avulla voidaan tunnistaa kehittämiskohteita oppilaitoksen toiminnassa. Kriteerit keskittyvät kestäväen kehityksen ekologiseen osa-alueeseen eli vastuuseen ympäristöstä, mutta ne laajennetaan vuoden 2009 alussa käsittämään myös taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden ulottuvuudet.

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin järjestelmä sisältää kriteerien ohella laajan materiaalin oppilaitosten kestäväen kehityksen työn tueksi sekä valtakunnallisen auditoijaverkoston, jonka avulla toteutetaan toiminnan arviointia ja kehittämistä. Lisäksi oppilaitoksille tarjotaan neuvontaa ja järjestetään opettajien täydennyskoulutusta.

Oppilaitosten ympäristösertifiointi käynnistyi maaliskuussa 2004. Sertifiointi ja kriteerien käyttö perustuvat vapaaehtoisuuteen. Ne soveltuvat peruskoulujen ja lukioiden sekä ammatillisten ja muiden oppilaitosten käyttöön. Kriteerit täyttävä oppilaitos voi hakea Oppilaitosten ympäristösertifikaattia OKKA-säätiöltä, joka myöntää sertifikaatit, pitää yllä sertifioitujen oppilaitosten ja auditoijien rekisteriä, antaa neuvontapalveluja sekä vastaa sertifiointitoiminnan laadusta ja sen kehittämisestä.

Ympäristösertifikaatti myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sen saamisen edellytyksenä on oppilaitoksen tekemä itsearviointi. Lisäksi riippumaton, ulkoinen auditoija tarkastaa oppilaitoksen itsearviointiraportin ja suorittaa arvioinnin oppilaitoksessa. Päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille tarkoitettua Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran kehittämää Vihreä lippu -ohjelmaa ja ympäristökriteereitä voidaan käyttää rinnakkain.

Sertifikaatti oli myönnetty lokakuuhun 2008 mennessä 22 oppilaitokselle, joista yksi on Savon ammatti- ja aikuisopiston matkailu- ja ravitsemisalalan koulutusyksikkö Savonia Kuopiossa. Oppilaitosten ympäristösertifioinnista lisätietoa osoitteessa www.koulujaymparisto.fi.

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin uudistamista käsitellään Erkka Lainisen artikkelissa Kestäväen kehityksen kriteerit oppilaitoksille.

Savon ammatti- ja aikuisopisto lukuina vuonna 2007

- toimintaa kymmenellä eri paikkakunnalla
- henkilöstöä 1 120
- opiskelijoita normikoulutuksessa 5 592
- opiskelijoita työelämäpalveluissa 1 768
- oppisopimusopiskelijoita vuoden aikana 1 973
- suoritettujen tutkintojen määrä (tutkinnot + osatutkinnot) 2 802

vään kehitykseen liittyviä arviointikoh-
tia.

- Järjestelmää on rakennettu ja kehi-
tetty neljän vuoden aikana. Lähitulevai-
suudessa on tarkoitus arvioida järjestel-
män toimivuutta ja kehittää sitä parem-
min johtamista tukevaan suuntaan. Pa-
laute- ja muutosmenettelyt kaipaavat sys-
tematisointia, pohtii Rissanen.

Suomen kestävän kehityksen toimi-
kunnan koulutusjaosto asetti syksyllä
2007 tavoitteen, jonka mukaan kaikkiin
koulutusorganisaatioihin laaditaan kes-
tävän kehityksen toimintaohjelma vuo-
teen 2010 mennessä.

- Toimintaohjelma pystytään var-
masti laatimaan asetetussa aikataulussa,
mutta sen toteuttaminen vaatii asenne-
kasvatusta. Se vaatii paljon koulutusta,
aikaa ja resursseja.

Huomioidaanko kestävän kehityksen
periaatteita esimerkiksi yritysyhteistyös-
sä?

- Kaiken tasoisissa hankinnoissa kes-
tävän kehityksen periaatteet ohjaavat va-
lintoja. Tietokonehankinnat hoidetaan
yhteistyössä sellaisen yrityksen kanssa,
joka laittaa hyötykäyttöön meiltä pois-
tuvat laitteet. Seudullisen hankintatoi-
men kilpailutuksissa kestävän kehityk-
sen periaatteet ovat yhtenä valintakri-
terinä.

- Laadunhal-
linnan yhtenä
tehtävänä on
arvioida myös
kestävän kehi-
tyksen periaat-
teiden toteutu-
mista, toteaa
Savon koulu-
tuskuntayhty-
män johtaja
Markku Rissa-
nen.

Markku Tasala

Modernit uustahanovilaiset kvartaalitalouden ja individualismin puseruksessa

UUSSTAHANOVILAISET > LUE: NYKYAJAN, MODERNIT MUKAKORVAAMATTOMAT

Olen kirjoittanut tästä aihepiiristä jossain muodossa aikaisemminkin, mikäli vielä oikein muistan...

Olen havainnut viime aikoina kollegoissani ammatillisella sektorilla todella huolestuttavia piirteitä. Kahvipöytäkeskusteluissa ja varsinkin kokouksissa tuodaan estottomasti esiin, nimenomaan lähimmän esimiehen läsnä ollessa, kuinka kukin on painanut ympäripyöreitä työvuorokausia. Joskus hehkutellaan jopa kesäaikaisia, ilman lomapäiviä tehtyjä työrupeamia saavutuksiansa toteut-

tamiseksi, >lue: pönkittämiseksi...

Kokouksissa suorastaan kilvoitellaan - ehkä vähän kehua retostellaankin - kuinka pitkiä päiviä kukin on tehnyt!

”Niin, niin,...!”, säestävät kilvan esimiehetkin. ”Vuorokaudessahan on vain kaksikymmentäneljä (24) tuntia (h), kunpa olisi yksikin (1) tunti lisää!”, he huokailevat.

Eräänä mittatikkuna takavuosina - ennen tietotekniikka-aikaa - oli käytössä, kuinka pitkään kenenkin työhuoneessa illalla paloivat valot. Innokkaim-

mat pitivät jopa ruutupaperilla tilastoja asiasta.

Nykyajan mittatikkuna on otettu käyttöön työtietokoneelta lähetetyt sähköpostiviestit!

Aivan superuutena mittatikkuna on kuulemma mm. se, kuinka myöhään nimenomaan työhön liittyviä sähköpostiviestejä on lähtenyt kotitietokoneelta tai tekstiviestejä näppärästi kouransilmään sopivasta työnantajan sitouttamiskännykästä jne. ...

Ennen, jos joku epäilevä Tuomas ei oikein uskonut työpaikkakilvoittelijoiden, modernien uusstahanovilaisten työrupeamia eli kuinka pitkään ne valot todella - ihan oikeasti - työhuoneessa olivatkaan palaneet, voi nyt tulla vakuuttuneeksi tarkistettuaan sähköpostiviestin tai tekstiviestin lähetyksien.

Jotkut tosin väittävät, että parhaimmat = pahimmat jopa manipuloivat tietokoneen ja kännykän ajannäyttöä saavutuksiansa toteuttamiseksi, >lue: pönkittämiseksi...

Mikä siinä on sitten muka huolestuttavaa? Saahan jokainen polttaa itsensä loppuun, jos niin haluaa?

Kyllä! Kyllä! Ja niin polttavatkin, mitenpä sitä nyt voidaan estää? Ei niin mitenkään, mutta...

En ole raaskinut mainita näille hypertyönarkomaaneille, että kuuluisa stahanovilaisuus on kiistatta osoitettu tottaiksiksi kuplaksi, niin kuin moni muukin asia nykyaikoina - onneksi...

Miten tuo uusstahanovilaisuus liittyy kvartaalitalouteen ja yltiöpäiseen individualismiin?

Niin ja mitä nuo käsitteet oikeastaan ovat? Muistutettakoon mieliin, että ne

vaikuttavat elämäämme maailmanlaajuisesti verkottuneessa, globaalissa markkinataloudessa neljännesvuosirytmisessä, kvartaaleissa, jossa ihannoidaan yksilöllisyyttä yli kaiken.

Kvartaalitalouteen liittyen Suomessakin on puhuttu jo vuosikymmeniä ns. markkinavoimista, kasvottomista suursijoittajista. He seuraavat herkeämättä eri yritysten neljännesvuosikatsauksia ja tekevät niiden perusteella tunteettomasti ratkaisujaan.

Heille käsite tulosvaroitus on myrkyä.

Mikäli on odotettavissa, että juuri nyt meneillään olevalla vuosineljänneksellä tulos = voitto ei olekaan edellisen neljänneksen tasoinen, alkaa tapahtua...

Kuvitellaanpa, että tulos = voitto jollakin huippuyrityksellä edellisellä vuosineljänneksellä oli 1,5 miljardia euroa ja nyt meneillään olevan tulosvaroituksen mukaan "vaivaiset" 1,25 miljardia euroa, niin johan sijoitusrahat alkavat siirtyä sutjakkaasti paremmille apajille.

Kvartaalitalous merkitsee tiliä sijoittajalle vuosineljänneksittäin. Pitemmälle tosisijoittaja ei katsele, sillä maailmalla on yllin kyllin rahastettavaa!

Individualismi puolestaan korostaa yltiöpäistä yksilöllisyyden korostamista. Se tulee selvästi esiin mm. lehtien menestystarinoista. Niissä annetaan lukijalle mielikuva, että saada kasaan x miljoonaa euroa verotettavaa tuloa ja/tai omaisuutta, on ehdottomasti tavoittelemisen arvoista, olipa eurot hankittu erinomaisen optiosopimuksen, hyvin ajoitetun yrityskaupan, yrityksen uussijaintiratkaisun, onnekkaan televisio-ohjelmakokonaisuuden, huippu-urheilusuorituksen tms. myötä...

Varsinkin niin sanotun keltaisen lehdistön lööpeissä vilahtelee näitä individualismin ilmentymiä, joista monet poistuvat takaoikealle liukkain tanssiaskelin lakeerikengissään ynnä merkkipaiteissaan.

He putkahtavat kohta taas jossakin muussa individualismisuutta korostavassa ympäristössä. ”Jokainen on oman onnensa seppä!” meille opettavaisesti saarnataan.

Suurinta osaa heistä ei taatusti kiinnosta pätäkääkään, miten esimerkiksi Suomi-niminen maa, yhteiskunta, toimii tai tulee toimeen.

Näennäisesti he saattavat toki vakuuttaa lööppilehtiin riippuvuussuhteessa olevan herkkäuskoisen vakilukijan, että he ovat tämän maan selkäranka. Kuitenkin he ovat turvatakseen – individualistisesti – oman ökytoimeentulonsa valmiita silmää räpäyttämättä siirtämään yritystoimintansa tai rahansa mihin tahansa halvan työvoiman maahan/veroparatiisiin, kunhan vain rahaa tulee edelleen kuin suokuokalla!

On muka uutta, että suomalaisyritysten voitot menevät yhä enemmän ulkomaille, investoinnit vähenevät ja palkat laahaavat lähes paikallaan tai niihin saadaan hikiellä puserruksella vähän ekstraa. Näinhän on ollut jo vuosikautia!

Valtiovaltakin tuskailee mukavointomuuuttuaan, valtionohjaus mm. pörssi-yhtiöissä suurillakin äänivalloilla on lapsellista näpertelyä. Silmänlumeeksi saatetaan räätälöidä elvytyspaketteja kriisikunnille pahimman kritiikin vaimentamiseksi, tukahduttamiseksi...

Ettei tämä artikkeli mene totaalisesti taustalla olevien riistokapitalistien esitelyksi, heitähän ei Suomessa ole tosi-vanhon eli 1960-luvun laulujen perus-

teella kuin kaksikymmentä, nykyisin toki äkkirikastuneet mukaan lukien todennäköisesti muutama sata, on syytä avoimesti todeta, että nimenomaan individualismi nostaa kyllä päätään joka paikassa.

**Se on pelkistettynä:
”Minulle/meille kaikki nyt heti!”
Tähän liittyy myös pououssi
käsite, elintasorasite,
joka rassaa mielenrauhaa.**

Pitääkö elintason aina vain kasvaa, kasvaa, kasvaa? Tänään eivät riitä enää eilisen romppeet, ja huomenna täytyy olla meno kiihkeämpää kuin tänään: tilavampi asunto, etelän aurinkoon/tunturin kupeeseen useammin, kelohonkamökki ja vähintäänkin viikko-osaketta siellä sun täällä, uudenkarhee ja entistä tilavampi auto alle yhä tiheämmin, puhumattakaan monista vapaa-ajan vekottimista jne. ...

Tuttu oravanpyörä, joka on aika kaukana tavallisesta, ihmisen perustarpeet kohtuullisesti turvaavasta peruselämästä.

Missään ei ole rajoja näkyvissä eikä kukaan tunnu muistavan, että viimeisessä palttoossa ei ole taskuja! Onko syytä aloittaa vihdoinkin vakava keskustelu elämisen tasosta, elämisen laadusta?

Onko syytä keskustella aidosti yhä enemmän mm. ympäristöasioista, joka-päiväisestä turvallisuudesta, todellisesta säästämisestä, ekologisesta jalanjälki-asiasta jne., eikä lörpötellä lämpimikseen aivan turhanpäiväistä tarinaa.

Niin, palaan tuohon jo kaukana olevaan kysymykseen, miten tuo moderni uusstahanovilaisuus liittyy kvartaalitalouteen ja yltiöpäiseen individualismiin?

Mielestäni siten, että opettajainhuoneissa kukaties onkin netti auki illan-

kähmeessä, ei niinkään opetustehtäviin liittyviin asiakokonaisuuksiin, vaan maailman globaaliin pörssimaailmaan, haetaan viimeiset, superkuumat vinkit seuraavan päivän tai jopa seuraavan hetken pörssisijoituksille...

Opettajien palkkaus on laahannut yksityissektorista pahasti jäljessä vuosikymmeniä.

Tullessani opetussektorille 1970-luvun alkupuolella ammatillisella puolella insinöörin, silloisen ammattiaineiden opettajan palkkaus oli jokseenkin vertailukelpoinen teollisuuden käyttötehtävissä oleviin insinööreihin verrattuna.

Arvioni mukaan – luotettavien tilastotietojen puuttuessa – jälkeenjääneisyys tällä hetkellä lienee 40 – 60 %:n luokkaa!

”Niin, mutta onhan teillä ne kolme (3) hyvää syytä opetussektorilla – kesä, heinä- ja elokuu!”, kuulen tätä artikkelia mahdollisesti teollisuuden edustajien ajattelevan...

Niinpä! Näillä näkymin meidänkin koulutuskuntayhtymässä lukuvuosi 2008-2009 alkaa opettajien osalta elokuun ensimmäisellä täydellä viikolla koulutus-/suunnittelupäivillä.

Toki pientä, oikeansuuntaista liikehdintää on parissa kolmessa viimeisimmässä palkkaratkaisussa tapahtunut. Liikehdintää eli selkeää ansiotason nousua on tapahduttava myös tulevaisuudessa, sillä muutoin Suomen opetussektori on lievästi sanoen kusessa. Pätevää, ammatitaitoista opettajakuntaa ei löydy kohta tämänhetkisillä lähtöansiotasolla hake-mallakaan.

Vuosina 2005 - 2020 opettajien ja opetusalan asiantuntijoiden työpaikko-

ja avautuu lähes kuusikymmentä tuhatta – 60.000! Se on paljon se...

Palaan takaisin tuohon nettiasiaan. Jotta opettajalla on leivän päällä muuta-kin kuin ylähuuli, jotkut kuulemma ovat pahasti ajautuneet nettiriippuvai-siksi ja pelaavat pörssipeliä kohentaakseen taloudellista asemaansa.

Väitetään, että monet ovat siinä onnistuneetkin. Uutuuttaan kiiltäviä meno-pelejä meidänkin yksikön parkkiruu-duissa näkee nykyisin yhä enemmän. Niitä ei taatusti opettajien nykyansioilla hankita. Kysymyksessä toki voi olla se klassinen tarina niistä kuollakupsahta-neista Amerikan sukulaisista, perin-nöistä rapakon takaa...

Mikäli näin mukavasti asiat olisivat, kovasti on meidänkin yksikön opetta-jien kaukaisia sukulaisia leivän perässä valtameren taakse lähtenyt!

”Tämä on kyllä jo liian paksua!”, kuulen jo monen Ammattikasvatuk-sen aikakauskirjan lukijan sanovan. ”Näin alasko arvostettu julkaisumme on vajoamassa?”, monet tuhisevat. ”Nyt pitää jo alkuunsa harkita kirjoit-tajan hyllyttämistä!

No, jatkan ainakin tätä artikkelia vielä hetken matkaa...

Edellä mainitsemani nykyajan uussta-hanovilaiset kollegani seuraavat herkeä-mättä siis illankähmeessä valoja poltta-en mitäpä muuta kuin pörssikursseja.

He seuraavat sitä prosessia, missä on tärkeintä lisäarvon saaminen omistajil-le. Mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että osakkeen kurssi on saatava niin ylös kuin mahdollista keinoja kaihtamatta.

Keinoja kaihtamatta puolestaan tar-koittaa käytännössä sitä, että yrityksen ns. tulos- ja/tai myyntikuntoon saatta-

minen on ollut huolestuttavan yleistä viime aikoina.

Yrityksen myyntikuntoon saattaminen taas on tarkoittanut useissa tapauksissa mm. sitä, että ammattitaitoista työvoimaa on muodollisesti toteutettujen yt-neuvottelujen saattamina irtisanottu...

Irtisanomisbuumi on vallannut rantaan vyöryvän hyökyaallon tavoin monet yrityksemme!

Yleisesti on todettu ahneuden vallanneen osan suomalaisista pörssiyrityksistä, vaikka suomalaisen yhteiskunnan menestystekijät ovat edelleenkin osaamisessa, työnteossa ja siitä syntyvässä tuloksessa.

Ilmeisesti on niin, että pörssi-analyttikot pakottavat yritysjohtajat sellaisiin hetkittäisiin operatiivisiin toimiin, joilla käytännössä heikennetään yrityksen pitkän aikajänteen tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Ahneuden huumassa yrityksiltä imeetään se varanto, jolla pitäisi kasvattaa tutkimus- ja tuotekehityksen osuutta sekä myös se puskuriraha, jolla selvittäisiin vaikeista ajoista.

Palkansaajat ovat lähteneet viime vuosina taloustalkoisiin hyväksymällä mallitilliset tuloratkaisut. Tarkoituksena on ollut turvata yritysten tulevaisuus, mutta omistajien, yleensä kasvottomien kansainvälisten suursijoittajien ahneudella ei ole näkyvissä mitään rajaa, kohtuutta. Ikävät ratkaisut joutuu yrityksissä viime kädessä tekemään paikallinen yritysjohtaja, joka hänkin on yleensä palkollinen – tulos tai ulos – hengessä, mutta hänen oloaan rauhoittaa kummasti muhkea optio- ja irtisanomissopimus...

Kuinka kauan tällainen jatkuu/saa jatkuu?

Niin, miten tämä nyt sitten liittyy edellä mainitsemiini nykyajan uusstahanovilaisiin kollegoihini?

Pörssipeli on raakaa! Ratkaista hetki – oikea hetki ostaa ja toisaalta oikea hetki myydä –

niin yksinkertaistahan se on, pelisilmä, oikea ajoitus ja rahaa ropisee tilille kaatamalla tai sitten ei...

Tällaisena hetkenä muistuu aina mieleen kirjailija Veijo Meren romaanin pohjalta tehty ja kauan sitten esitetty televisionäytelmä Aleksin ja Anna. Tarina liittyi 1900-luvun alun varuskuntakouppunkiiin ja siellä venäläiskapteenin sotilasmiespalvelijaan Aleksiin ja hänen suomalaisen tyttöystävänsä. Nuoret pohtivat tulevaisuuttaan.

Aleksin toteaa, että hän haluaa kauppiaksi. ”Ostaa halvalla, myydä halvalla, hyvä elämä!”

Aleksin ihanteelliset näkemykset olisivat nyky maailman pörssimaailmassa irvikuva, vähintäänkin surkea vitsi – valitettavasti...

Nykyajan uusstahanovilaisterveisin
Aki Pyykkö
opetusalan eläkeläinen
Kemi

Päätoimittaja vaihtuu

Ammattikasvatuksen aikakauskirjan uudeksi päätoimittajaksi on kutsuttu 1.1.2009 alkaen erikoistutkija, FT Petri Nokelainen Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksesta. Hän seuraa tehtävässä professori Pekka Ruohotietä, joka on johtanut lehden toimitusta sen perustamisvuodesta 1999 lähtien.

Petri Nokelainen on syntynyt 1970 Helsingissä. Hän on valmistunut maisteriksi 1995, lisensiaatiksi 1996 ja väitellyt tohtoriksi 2008 Tampereen yliopistossa. Petri Nokelainen on työskennellyt erikoistutkijana 1.1.2007 alkaen Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksessa. Vuosina 1995 - 2006 hän on toiminut ohjelmoijana, multimedia-kouluttajana, pääsuunnittelijana ja tutkijana Tampereen yliopiston Hypermedialaboratoriossa, AkTkk:ssa ja Forssan aikuiskoulutuskeskuksessa.

Nokelaisen tieteellisestä toiminnasta mainittakoon lukuisat tutkimusprojektit, jäsenyydet tieteellisissä järjestöissä, tiedekonferenssien referena ja diskussanttina toimiminen sekä tiedelehtien referee-lukijana työskenteleminen vuodesta 2002 lähtien (mm. Ammattikasvatuksen aikakauskirja). Hänen nykyisiä tutkimusprojekte-

jaan ovat "International Study of Academic Olympians" (Helsingin yliopisto, St. John's University, USA) ja "Ammattillisen kasvun mallintaminen" (Tampereen yliopisto, Opetusministeriö).

Hänelle on myönnetty kaksi tutkimusstipendiä: 2002 Outstanding Paper Award, Society for Information Technology and Teacher Education, Nashville, Tennessee, USA (2002) ja Ella and Georg Ehrnrooth Foundation Research Award, Finland (2005).

Petri Nokelaisella on erittäin runsas julkaisuutuotanto sisältäen mm. artikkeleita kansainvälisissä ja suomalaisissa aikakauskirjoissa sekä tieteellisissä julkaisuissa, tieteellisiä monografioita ja presentaatioita tieteellisissä konferensseissa.

Ammattikasvatuksen aikakauskirjasta kehitetään par-aikaa nettiversiota, jota Petri Nokelainen on ollut jo hahmottelemassa. Nettiversion myötä uskomme löytävämme lehdelle uusia lukijoita, artikkeleiden kirjoittajia ja muita avustajia.

Lehden työstäminen ja kehittäminen vaatii monen ihmisen työn, jotta se vastaa niihin tavoitteisiin, mitkä sille vuonna 1999 asetettiin. Petri Nokelaisella on edessään mielenkiintoinen projekti aikakauskirjan toimittamisen johtajana 2009 - 2010. Ammattikasvatus on tärkeä alue suomalaisten hyvinvoinnille. Lehti osaltaan pyrkii edistämään ammattikasvatusta tarjoamalla monipuolista aineistoa kentällä toimivien käyttöön.

Petri Nokelainen

Kiitokset professori Pekka Ruohotielle

Pekka Ruohotie on toiminut Ammattikasvatuksen aikakauskirjan päätoimittajana 10 vuotta. Hän on ideoinut ja linjannut lehden tavoitteita ja sisältöä alusta lähtien toimituskunnan ja toimitusneuvoston kanssa. Lehti on saanut merkittävän lisäarvon siitä, että Ruohotie alan suomalaisena huipuasiantuntijana on luotsannut lehteä. Hän ei koskaan korostanut asemaansa tai asiantuntemustaan, vaan hoiti tehtävänsä ansiokkaasti rauhallisella otteella ja yhteistyökykyisenä.

Haluamme kiittää professori Pekka Ruohotietä miellyttävästä yhteistyöstä ja siitä valtavasta työpanoksesta, minkä hän on tehnyt Ammattikasvatuksen aikakauskirjan hyväksi. Toivomme yhteistyön jatkuvan edelleen uuden päätoimittajan aikana.

Kimmo Harra

Oikaisu ja täydennys

KM Outi Häggin artikkelista 'Luova yrittäjyyspedagogiikka avaa ovia yrittäjyydelle taideyliopistossa' (Ammattikasvatuksen aikakauskirja 3/2007, 28-42) puuttuivat seuraavat lähteet:

Hyrsky, K & Hägg, O. 2006a. Creative Industries and Entrepreneurship Education. Artikkeleli. Second Bepart Confefence. University of Tarto. 26.-27.10.2006.

Hyrsky, K. & Hägg, O. 2006b. Creative Industries and Entrepreneurship Education. Konferenssiesitys. Second Bepart Confefence.

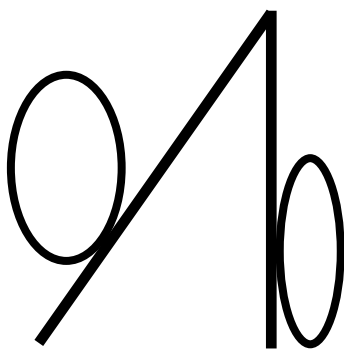
University of Tarto. 26.-27.10.2006.

Hyrsky, K & Hägg, O. 2006c. Yrittäjyyskasvatus ja luovat toimialat. Esitys. Kasvatustieteenpäivät. Oulun yliopisto. 23.-24.11.2006.

Oikaisu 2

Ammattikasvatuksen aikakauskirjan numerossa 2/2008 sisällysluettelossa oli virheellisesti, että artikkelin 'Etnisellä kulttuuriorientaatiolla kohti monikulttuurisuuspedagogiikkaa' on kirjoittanut Eeva-Liisa Lappalainen. Artikkelin kirjoittaja on KT Eeva-Maija Lappalainen.

OAJ:n Ammatilliset Opettajat - OAO ry.

www.oao.fi

SAVONLINNAN OOPERAJUHLAT

3.7. – 2.8.2009

Giacomo Puccini: **Madama Butterfly**
3.7., 7.7., 11.7., 13.7., 16.7., 20.7. & 23.7.

Arrigo Boito: **Mefistofele**
4.7., 8.7. & 10.7.

Giacomo Puccini: **Turandot**
6.7., 9.7., 14.7., 17.7., 21.7. & 25.7.

Gaetano Donizetti: **Lucia di Lammermoor**
15.7., 18.7., 22.7. & 24.7.

Teatro Massimo, Palermo Italia:
Pietro Mascagni: **Cavalleria rusticana** & Ruggero Leoncavallo: **Pajatto**
28.7., 30.7. & 1.8.

Vincenzo Bellini: **Puritaanit**
29.7. & 31.7.

Oopperaliput 34 €- 145 €, aitiopaikat 175 €- 219 €

Markus Fagerudd: **Seitsemän koiraveljestä** 19.7. klo 15.00, nyt Olavinlinnassa
Liput: 10 €- 45 €

Konsertteja

Martti Talvelan muistokonsertti 12.7. Olavinlinnassa, liput 70 €- 120 €
Savonlinnasalissa Soile Isokoski 4.7., Camilla Nylund 19.7. &
Vuoden taitelija Eglise Gutierrez 26.7., liput 45 €

Lue lisää juhlakauden oopperoista ja konserteista osoitteessa www.operafestival.fi

Lipunmyynti

Lippupalvelu

0600 10 800 (1,83 €/min. + pvm)
0600 10 020 (5,99 €/puhelu + pvm)

Lippukaupat

www.lippupalvelu.fi

Liput, majoitus ja oheispalvelut
Savonlinnan Matkailu Oy • Puistokatu 1, 57100 Savonlinna, puh. 015 517 510
-Lippulunastuksissa ei palvelumaksua
opera@savonlinnatravel.com • www.savonlinna.travel
Avoinna ma-pe 9-17 • 3.7. – 1.8. joka päivä 9-19

A j a n k o h t a i s t a

KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

KIRJAT

Birgitta Mannila, Raija Hämäläinen,
Kimmo Oksanen (toim.)

PELAA JA OPI

Räätälöityjä verkkopelejä ammatilliseen
oppimiseen

2007. 88 s. Saatavilla vain verkosta:
[http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut/luettelo/
Vuosi_2007/d086](http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut/luettelo/Vuosi_2007/d086)

Marja Kankaanranta, Anna Grant,
Pirjo Linnakylä (Eds.)

E-PORTFOLIO ADDING VALUE TO LIFELONG LEARNING

2007. 303 s. 29 €. Tilauskoodi D082

Leena Alanen, Veli-Matti Salminen,
Martti Siisiäinen (toim.)

SOSIAALINEN PÄÄOMA JA PAIKALLISET KENTÄT

2007. 249 s. 27 €. Tilauskoodi D081

Jani Ursin, Jussi Välimaa (toim.)

KORKEAKOULUTUS TEORIASSA

Näkökulmia ja keskustelua
2006. 252 s. 27 €. Tilauskoodi D080

Raimo Vuorinen, Sakari Saukkonen (Eds.)

GUIDANCE SERVICES IN HIGHER EDUCATION

Strategies, Design and Implementation
2006. 187 s. 26 €. Tilauskoodi D079

Matti Vesa Volanen

FILOTEKNIA JA KYSYMYKSIÄ SIVISTÄVÄSTÄ TYÖSTÄ

2006. 115 s. 23 €. Tilauskoodi D077

Marja-Leena Stenström, Kati Laine (Eds.)

QUALITY AND PRACTICE IN ASSESSMENT

New Approaches in Work-Related Learning
2006. 176 s. 26 €. Tilauskoodi D078

Anna Raija Nummenmaa, Jouni Välijärvi
(toim.)

OPETTAJAN TYÖ JA OPPIMINEN

2006. 287 s. 28 €. Tilauskoodi D076

Timo Aarrevaara, Jatta Herranen (toim.)

MIKÄ MEITÄ OHJAA?

Artikkelikokoelma Jyväskylässä 5.–6.9.2005
järjestetystä korkeakoulutuksen tutkimuksen
IX symposiumista

2006. 327 s. 29 €. Tilauskoodi D075

SARJAJULKAISUT

Maarit Virolainen, Sakari Valkonen

KIIREAVUUSTA INNOVATIIVISTEN TIETOYHTEISÖJEN VAHVISTAMISEEN

Ammattikorkeakoulujen työelämäkumppanit
ja yhteistyö harjoittelujen järjestämiseksi

2007. 117 s. 23 €. Tilauskoodi G039

Pasi Savonmäki

OPETTAJIEN KOLLEGIAALINEN YHTEISTYÖ AMMATTIKORKEA- KOULUSSA

Mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen
2007. 200 s. 26 €. Tilauskoodi T023

Ellen Piesanen, Ulla Kiviniemi,
Sakari Valkonen
**OPETTAJAKOULUTUKSEN KEHITTÄMIS-
OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI**
Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998–2005 oppiaineittain ja oppialoitain eri oppilaitosmuodoissa
2007. 244 s. 26 €. Tilauuskoodi G038

Päivi Vuorinen, Sakari Valkonen
**KORKEAKOULUTUKSESTA
TYÖELÄMÄÄN**
Työhön sijoittuminen ja työelämävalmiudet kaupan ja tekniikan alalla
2007. 182 s. 25 €. Tilauuskoodi G037

Seija Nykänen, Merja Karjalainen, Raimo Vuorinen, Lea Pöyliö
**OHJAUKSEN ALUEELLISEN VERKOSTON
KEHITTÄMINEN**
–poikkialhallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana
2007. 280 s. Saatavilla vain verkosta:
http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut/luettelo/Vuosi_2007/g034

Matti Vesa Volanen
OPISKELEVA KESKI-UUSIMAA
Toisen asteen koulutuksen kehittäminen Kuuma-kunnissa ja Sipoossa
2006. 95 s. 22 €. Tilauuskoodi G033

Kolawole Raheem, Pekka Kupari,
Johanna Lasonen
**TOWARDS SCIENCE EDUCATION FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN
DEVELOPING COUNTRIES**
A Study of Ethiopia, Ghana and Nigeria
2006. 72 s. 21 €. Tilauuskoodi G032

Merja Kaasalainen, Helena Kasurinen (toim.)
**OHJAUKSEN TOIMINTAKULTTUURIN
MUUTOS ALUEELLISESSÄ
YHTEISTYÖSSÄ**
Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämissankkeen raportti
2006. 205 s. 25 €. Tilauuskoodi G031

Marja-Leena Stenström, Kati Laine (Eds.)
**TOWARDS GOOD PRACTICES FOR
PRACTICE-ORIENTED ASSESSMENT
IN EUROPEAN VOCATIONAL EDUCATION**
2006. 68 s. 21 €. Tilauuskoodi G030

Maarit Virolainen
OSAAMISTA RAKENTAMASSA
Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä
2006. 131 s. 23 €. Tilauuskoodi G027

Raimo Vuorinen
**INTERNET OHJAUKSESSA VAI
OHJAUS INTERNETISSÄ?**
Ohjaajien käsityksiä internetin merkityksestä työvälineenä
2006. 245 s. 26 €. Tilauuskoodi T019

TILAUKSET

Koulutuksen tutkimuslaitos
Asiakaspalvelu
PL 35 (Opinkivi)
40014 Jyväskylän yliopisto
Puhelin (014) 260 3220
Sähköposti: ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi
<http://www.ktl-julkaisukauppa.fi>

Osa julkaisuista löytyy myös verkosta:
<http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut>

Hyvää työtä.

Asiantuntijuutta ja
tehokasta palvelua.

VARMA
ELÄKKEIDEN TURVAAJA

www.varma.fi

OKKA-SÄÄTIÖN HYVÄT KIRJAT

Matti Peltonen – Näkijä ja tekijä kuvaa prof. Matti Peltosta ihmisenä, kasvatustieteilijänä ja teollisuusjohtajana. Kirja käsittelee koulutusta, johtamista, yrittäjyyttä ja tulevaisuuden työtä. Kirjoittajina suomalaiset huippu-asiantuntijat: Hirvi, Malaska, Purhonen, Juuti, Koiranen, Ruohotie, Leino, Raivola, Honka, Niskanen ja Rydman. Runsas kuvitus.

3 € kpl

Kouluneuvos Martti Hölsän kirjoittamat teokset ”Valkoiset sivut”, ”Itäkarjalaisopettaja Suomessa jatkosodan aikana” ja ”Suomalainen kansakoulu Itä-Karjalassa 1941–44” perustuvat arkisto- ja muihin kirjallisiin lähteisiin sekä haastatteluihin. Tekstiä täydentää runsas kuva-aineisto.

Kolmen kirjan paketti
12 € kpl

Ammattikasvatuksen aikakauskirja.

Vaikka lehti perustuu tutkimustietoon, se ei ole perinteinen tieteellinen aikakauskirja. Sen tarkoituksena on toimia ammattikasvatuksen tutkijoiden foorumina ja tarjota alan tutkimustieto ammattikasvatuksen kentän käyttöön, opettajille, elinkeinoelämän ja henkilöstöhallinnan edustajille.

Päätoimittaja: prof. Pekka Ruohotie.
Julkaisija:
Ammattikoulutuksen tutkimusseura OTTU ry.

1/05
englanninkielinen
versio • 7 €/lehti

kpl

kpl

20 €
4nroa (07)

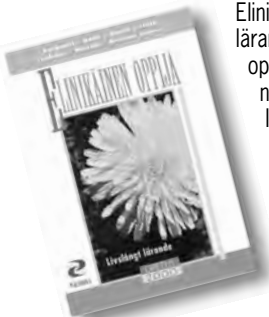
kpl

Vuosikertojen 1999 - 2004 lehdet myydään hintaan 1,20 €/lehti niin, että tilaukset tehdään 10 kappaleen pakettina (= 12 €/pkt). Lehdet voi valita vapaasti em. vuosikerroista. Lehtien teemat on nähtävissä säätien kotisivuilla www.okka-saatio.com Julkaisutoimintasuivulla.

20 €
4nroa (08)

kpl

Elinikäinen oppija – Livslångt lärande on suomalaisten opettajien selviytymistarina. Se perustuu laajaan Itämeren alueen opettajajamainosten keräys- ja tutkimushankkeeseen.

3 € kpl

Theoretical Understandings for Learning in the Virtual University nostaa esille tärkeän kysymyksen, kuinka ohjata virtuaaliyliopiston opiskelijoita kehittämään aktiivisiksi ja itseohjautuviksi oppijoiksi. Kirjan pääpaino on oppimisen teoreettisessa ymmärtämisessä oppijan ja teknologisen ympäristön vuorovaikutuksen näkökulmasta.

25 € kpl

20 € kpl

Piirrä mulle minut – kuvia ja kertomuksia koulusta. Mikä tuo ekaluokkalaisen mielestä iloa elämään? Millaista on opettajahuumori kevätuupumuksen aikaan? Mitä piirtäjä saa lapsilta läksyksi? Kuvataiteilija Antti Huovinen hakeutui lukuvuodeksi viro-
nlahtelaiseen runsaan sadan oppilaan kouluun elämään vuorovaikutuksessa lasten ja opettajien kanssa ja toteuttamaan taiteilijan kutsumustaan. Piirustuslehtiöt täyttivät ala-asteen elämänsattumuksista, arjesta ja juhlasta.

Mediakasvatuksen professori Tapio Variksen toimittamassa kirjassa 'Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuden kasvataminen' mediakasvatuksen, ammatikasvatuksen, hypermedian, kulttuurien välisen viestinnän ja koulutuksen suomalaiset asiantuntijat kirjoittavat näistä kysymyksistä oman tutkimustyönsä näkökulmasta. Kirjan artikkelit valot-

tavat mediakasvatuksen tilaa Euroopassa, teknologian roolia opettajan työn, e-oppimisen, arvioinnin ja teorian kannalta. Lisäksi teoksessa paneudutaan kulttuurienvälisen viestinnän olemukseen sekä kasvatuksen ja mediapsykologian ongelmiin Suomessa ja kansainvälisellä tasolla.

20 € kpl

Professori Taimi Tulvan toimittaman kirjan 'Lapsen kasvuympäristö ja sosiaaliset taidot' aiheena on pohtia Suomen ja Viron kasvatuskulttuurisia eroja, jotka liittyvät lasten ja heidän perheittensä kasvuun kohdistuviin ongelmiin. Kirjan tavoite on tukea ajatusta perheistä, jossa aikuiset kuuluvat lasten ja lapset aikuisten maailmaan, sekä edistää lasten ja nuorten myönteistä kanssakäymistä ja sosiaalisia taitoja ja estää syrjäytymistä. Keskeiseksi tavoitteeksi muodostuu myös toisesta ihmisestä välittäminen.

20 € kpl

teistä kanssakäymistä ja sosiaalisia taitoja ja estää syrjäytymistä. Keskeiseksi tavoitteeksi muodostuu myös toisesta ihmisestä välittäminen.

Professori Soili Keskinen toimittama kirja 'Valta, kilpailu ja kiusaaminen opettajan työssä' on artikkelisarja, jonka tavoitteena on herättää pohtimaan opettajan työtä tunnetyyn näkökulmasta. Kirjan avulla haluamme olla jäsentämässä osaa moninaisista opettajan ja oppilaan välisistä tunteista ja sillä tavalla olla auttamassa opettajia jäsentämään omaa työtään entistä monipuolisemmin. Siinä käytetyt artikkelit on muokattu Turun yliopiston Rauman opettajan koulutuslaitoksessa tehtyjen laadukkaiden opinnäytetöiden pohjalta. Kirja myös paljastaa, miten monipuolisista ja erilaisista viitekehyksistä käsin valmistuvat opettajat haluavat hahmottaa tulevaa työtään opettajina ja näin valmistautua kohtaamaan kaikki työn mukanaan tuomat mahdollisuudet ja uhat, riskit ja haasteet.

20 € kpl

Pekka Ruohotien ja Rupert Macleanin toimittama professori Tapio Variksen juhla-kirja 'Communication and Learning in the Multicultural World' rakentuu asiantuntija-artikkeleille, joiden kirjoittajat ovat eri puolilta maailmaa. Kirjan artikkelit on ryhmitelty kolmeen pääteemaan: 'Communication and Learning in the Multicultural World', 'Global University' ja 'Intercultural Communication and literacies'. Teoksen kirjoittajat valottavat kommunikointia ja oppimista monikulttuurisessa maailmassa oman tutkimustyönsä näkökulmasta.

25 € kpl

Aivot, maailmankuva, informaatiotulva – opettajuus on säätiön toinen vuosikirja, jonka kirjoittajina on viisi asiantuntijaa: Juhani Juntunen, Erkki Lahdes, Risto Näätänen, Lauri Rauhala ja Veli-Matti Värri. Kirjan tehtävänä on antaa opetuslalla työskenteleville tarpeellista taustatietoa alan uusista suuntauksista ja tutkimustuloksista.

5 € kpl

Opettajan professiosta on OKKA-säätiön ensimmäinen vuosikirja. Artikkelisarjan kirjoittajina on yhdeksän opetuksen ja ammattikasvatuksen suomalaista asiantuntijaa: Sven-Erik Hansén, Hannu L. T. Heikkinen, Viljo Kohonen, Anneli Lauriala, Sinikka Ojanen, Risto Patrikainen, Arto Willman, Seija Mahlamäki-Kultanen ja Pekka Ruohotie.

8 € kpl

Äly ja tunne on Anneli Kalajoen toimittama kirja Jukka Sarjalan puheista ja kirjoituksista viideltä vuosikymmeneltä. Puheiden ja kirjoitusten aiheet liittyvät Jukka Sarjalan erityisalaan, suomalaiseen koulutukseen, jonka keskiössä hän on ollut kolme vuosikymmentä eli suomalaisen koulun kiihkeimmät kehityksen vuodet, sekä rakkaaseen harrastukseen kirjallisuuteen. Hän on kirjoittanut perinteisiä kirja-arvosteluja ja -analyyssejä, tutkinut kansanedustajien kirjallista tuotantoa, käsitellyt laajasti nimimerkillä kirjoitettavia henkilöitä presidentti Urho Kekkosesta Mika Waltariin ja Pentti Saarikoskeen.

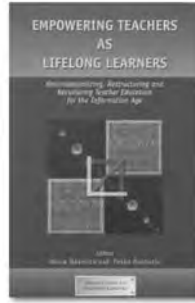
25 € kpl

Karthago on Markku Tasalan kirjoittama kirja työstä, oppimisesta ja työpaikkakiusaamisesta. Työpaikkakiusaamisesta tai henkisestä väkivallasta työyhteisöissä on maassamme keskusteltu julkisesti varsin lyhyen aikaa. Aihe nousi otsikoihin koulukiusaamisesta käydyin polemiikkiin vanavedessä 1990-luvun alkupuolella. Voidaan sanoa, että kiusaamistarina etsii tänäkin päivänä itseään ja on koko ajan muotoutumassa. Vuoden 2003 alussa voimaan astunut uusi työturvallisuuslaki on tarjonnut työyhteisöille välineitä tarttua henkiseen väkivaltaan entistä lujemmalla otteella. Lakiin kirjatut henkistä työsuojelua koskevat lakipykälät jättävät kuitenkin runsaasti liikkumavaraa erilaisien ongelmatilanteiden tulkitsemista varten.

8 €

kpl

Empowering teachers as lifelong learners. Reconceptualizing, restructuring and reculturing teacher education for the information age. Editors Bruce Bearsto and Pekka Ruohotie.

6 € kpl

Suomalais-saksalaista yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen hyväksi esittelee monipuolisesti ja havainnollisesti ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen erityispiirteitä kummassakin maassa sekä erityisesti viime vuosikymmeninä tapahtunutta yhteistyön muotojen ja määrän nopeaa kehitystä maidemme välillä. Kirjan ovat toimittaneet yli-insinööri, diplomi-insinööri Teuvo Ellonen ja tekniikan tohtori, diplomi-insinööri Keijo Nivala.

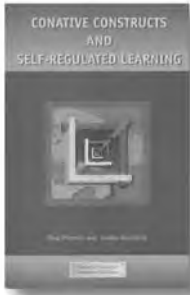
6 € kpl

Markku Tuominen ja Jari Whersaaren kirjoittama Ammattikasvatusfilosofia on alan ensimmäinen suomenkielinen filosofinen kokonaisuus. Lähtökohtana on yleisen filosofian klassinen jaottelu: ontologia, tietoppi, estetiikka ja etiikka. Mukana on siten sekä teoreettisen filosofian että käytännöllisen filosofian näkökulma. Ammattikasvatusfilosofiaan kuuluu myös tieteenfilosofia. Näin tavoitellaan kattavaa systemaattista filosofista tarkastelua.

Teoksen kohderyhmänä ovat erityisesti opettajat, tutkijat, eri asiantuntijatehtävissä toimivat ammattilaiset sekä tulevat ammattikasvatuksen ammattilaiset opinnoissaan ammattikorkeakouluissa ja ammatillisessa koulutuksessa. Kasvatusfilosofisena teoksena kirja soveltuu laajasti koko kasvatustieteen kentälle käsikirjaksi ja oppikirjaksi. Se sisältää uusia avauksia kasvatustieteen ja koulutuspolitiikan keskusteluun ja soveltuu käytettäväksi laajasti kasvatustieteen tutkimuksessa ja opinnoissa sekä poliittisella ja hallinnollisella sektorilla.

25 € kpl

Kirjassa Conative Constructs and Self-Regulated Learning Paul R. Pintrich (Michiganin yliopisto) ja Pekka Ruohotie (Tampereen yliopisto) tarkastelevat mm. oppimisen konatiivisia rakenteita eli impulsia, halua, tahtoa ja määrätietoista pyrkimistä, motivaation ja tavoiteorientaation roolia oppimisen itsesäätelyssä.

6 € kpl

Modern Modeling of Professional Growth kuvaa uusia kasvatustieteen tutkimusmenetelmiä ja esittelee niiden käyttöä tutkijalle käytännön sovelluksiin ja esimerkein. Kirjassa esitellään sekä lineaaristen että nonlineaaristen menetelmien käyttöä, joita voidaan hyödyntää ammattikasvatuksen tutkimuksessa. Tekijät: prof. Pekka Ruohotie (TaY) ja Henry Tirri (HY) sekä Petri Nokelainen ja Toni Silander. Paketti sisältää kirjan + CD-rom:n.

15 € kpl

Työpaikkakouluttajan opas on OKKA-säätiön ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen yhteistyötä. Aineisto on koottu Työpaikkakoulutuksen kehittämisprojektin opinnäytetöistä, joiden kirjoittajat ovat kokeneita ammatillisia opettajia. Muina kirjoittajina oppaassa ovat rehtori Vesa Raitaniemi, varat. Heikki Suomalainen ja prof. Pekka Ruohotie.

6 € kpl

Koulutuksen lumo on eturivin tutkijoiden kirjoittama teos koulutuspolitiikasta, arvioinnista ja koulutuksen kansainvälisistä kysymyksistä. Kirja sopii alan asiantuntijoille ja tutkijoille, opettajille sekä opiskirjaksi yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin.

15 € kpl

Pekka Kakkurin kirjoittama Oppia ja opetusta, 70 vuotta matemaattisten aineiden opettajien yhteistoimintaa Etelä-Pohjanmaalla on ensimmäinen laaja-alainen tutkimus oppikoulunopettajien kerhotoiminnasta maassamme. Seinäjoen kauppalaissa toimineen valtionoppikoulun matemaattisten aineiden lehtorit perustivat sen vuonna 1934. Vuosikymmenien kuluessa se on varttunut alansa opettajien maakunnalliseksi ja osin myös valtakunnalliseksi yhteistyöelimeksi. Sotiemme jälkeen yhteiskunnallinen kehitys peruskoulunuudistukseen ja uusine matemaattisten kouluaineiden opetukseen liittyvine virtauksineen on vaikuttanut sen toimintaan. Kehittyvä ammattiyhdistysliike on rydyttänyt sitä vuosien saatossa.

12 € kpl

Suomalaisen ammattikasvatuksen historia on tehty yhteistyössä OAJ:n, OAO:n ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen kanssa. Sen on toimittanut FM Anneli Rajaniemi. Kirja koostuu lähes 30 asiantuntijan artikkeleista, joiden lisäksi toimittaja Markku Tassala on haastatellut kirjaa varten pariakymmentä ammattikasvattajaa ja virkamiestä. Runsas reportaasikuviutus.

25 € kpl

Esa Poikelan toimittama professori Annikki Järvisen juhla-kirja 'Osaaminen ja kokemus – työ, oppiminen ja kasvatusta' esittelee työssä oppimisen prosessimallin ja kuvaa sen soveltamista tietoteknologian, kaupan, teollisuuden, uusmedian, hoiva-alan ja opetusalan työn ja osaamisen kehittämisessä. Malli tekee mahdolliseksi tunnistaa ja ymmärtää sekä ohjata ja johtaa oppimista työpaikoilla. Kirja on tarkoitettu koulutuksen kehittäjille, työssä oppimisen ohjaajille, tutkijoille ja opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneet oppimisen organisoinnista työpaikoilla, työelämälähtöisen koulutuksen suunnittelusta tai inhimillisten resurssien kehittämisestä työorganisaatioissa.

20 € kpl

Vanhuuden monet kasvat on toimittanut Taimi Tulva, Ilkka Uusitalo ja Kimmo Harra. Kirjassa käsitellään vanhuutta ja vanhenemisen kokemuksia, ikäihmisen asemaa, ikäihmisten ja senioriopettajien hyvinvoinnin kysymyksiä, gerontologista sosiaalityötä palvelutaloissa ja vanhainkodeissa, vanhusten käsitteitä elinikäisestä oppimisesta, muistisairauksia sekä sosiokulttuurisen inostamisen ideaa vanhustyössä. Se toteutettiin Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA-säätiön, Tallinnan yliopiston sosiaalityön laitoksen ja Suomen Viron-instituutin yhteistyönä. Kirjan artikkeleiden kirjoittajina ovat Raili Gothóni, Simo Koskinen, Tiina Kujala, Reet Velberg, Ilkka Uusitalo, Ülke Kasepalu, Taimi Tulva, Inge Paju, Taina Semi ja Sirpa Granö. Artikkeleiden kommentoijina olivat emeritaprofessori Marjatta Marin ja yliopettaja Raili Gothóni. Kirja on tarkoitettu oppikirjaksi alan oppilaitoksiin. Lisäksi sen tarkoituksena on lisätä vanhuuden ymmärtämistä ja vanhusten arvostamista yhteiskunnan arvokkaana voimavarana.

20 € kpl

Ossi Naukkarinen

Art of the Environment explores one of the most vital areas in contemporary art: environmental art and adjacent fields, something that escapes traditional categorisation, instead seeking new frontiers. It provides conceptual tools for making, teaching and receiving contemporary art.

35 € kpl

Raija Meriläinen (toim.)

Suomalaisen koulutuspolitiikan murros 1990-luvulla

Kirjan kantavana teemana on koulutuspolitiikka 1990-luvun Suomessa. Koulutuspoliittista todellisuutta tarkastellaan sekä järjestelmän että yksilön kautta.

Vuosikirjan kirjoittajina ovat Sirkka Ahonen, Jukka Rantala, Jouni Välijärvi, Minna Vuorio-Lehti, Janne Varjo ja Raija Meriläinen.

14 € kpl

Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA-säätiö on vuonna 1997 toimintansa aloittanut itsenäinen organisaatio, joka nimensä mukaisesti toimii opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen hyväksi varhaiskasvatuksesta korkeakoulutasolle. Säätiön taustayhteisönä on ammatillisia opettajayhdistyksiä ja OAJ. OKKA-säätiö julkaisee myös alan kirjallisuutta, josta tässä joitakin edustavia esimerkkejä.

Voit tilata näitä teoksia suoraan OKKA-säätiöstä, puhelin 020 748 9521, fax (09) 1502 418, email: okka-saatio@oaj.fi
• tai lähetä tämä ilmoitus meille täytettynä:
OKKA-SÄÄTIÖ, Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki.

Nimi

Osoite

Email

OHJEITA KIRJOITTAJILLE

1. Artikkeleita, katsauksia ym.

Ammattikasvatuksen aikakauskirja julkaisee ammattikasvatuksen ja koulutuksen teoriaa ja käytäntöä käsitteleviä artikkeleita ja katsauksia, alan uutisia, puheenvuoroja, kirjallisuusarvioiteja ja ammattikasvatuksen kenttää koskevia ilmoituksia. Kirjoitukset ovat suomeksi ja ruotsiksi.

2. Aikataulu

Vuosittain ilmestyy neljä numeroa: **maalis-, kesä-, syys- ja joulukuussa**. Ensimmäistä numeroa lukuun ottamatta muut ovat teemanumeroita, mutta niissäkin voidaan julkaista muitakin kuin teemaan liittyviä kirjoituksia harkinnan mukaan.

Vuoden 2009 teemat & toimittajat:

- 1) Juhlanumero/Pekka Ruohotie
- 2) Työpaikoilla tapahtuva oppiminen/Marja-Leena Stenström
- 3) Koulutuksen rooli innovaatioiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa/Kari Korpelainen
- 4) Koulutuksen ja osaamisen laatu eurooppalaisessa kontekstissa/Outi Kallioinen ja Timo Luopajarvi

3. Aineiston toimitus

Kirjoitukset ja niihin liittyvät kuvat ja kuvat tulee lähettää **4 viikkoa ennen ilmestymiskuukauden alkua** sähköpostilla lehden vastaavalle toimittajalle. Kuviin pitää kirjoittajalla olla kirjallisesti osoitettu julkaisulupa. Kirjoittajan/kirjoittajien tulee ilmoittaa yhteystietonsa (nimi, virkanimike, oppiarvo, toimipaikka, sähköposti, puhelin ja osoite). Kirjoittajan tulee huolehtia artikkelinsa kielenhuollosta ja tarvittaessa luettaa se kielenhuollon asiantuntijalla. Jos artikkelin kieli on heikkoa, niin se voidaan jättää julkaisematta.

4. Kirjoitusten pituus

Kirjoitusten pituus on korkeintaan **30000 merkkiä** eli noin 10 liuskaa, jotka on kirjoitettu **1,5-rivinvälillä, fontikoolla 12 ja ilman asetuksia** (kappaleet tulee jakaa kahdella rivinvaihdolla). Muiden kuin artikkelien ja katsausten enimmäispituus on neljä liuskaa. On toivottavaa, että kirjoittajat kiinnittävät **huomiota tekstinsä luettavuuteen** niin, että se olisi laajemmaltikin koko lukijakunnan ymmärrettävissä.

5. Lähdeviitteet

Tekstissä lähdeviitteet merkitään sulkuihin seuraavasti: (Ruohotie 1996, 15-21), (Nikkanen & Lyytinen 1996), (Kananoja ym. 1999).

Artikkelin loppuun sijoitetaan lähdeluettelo otsikon "Lähteet" alle seuraavien esimerkkien mukaisesti:

Kantola, J., Nikkanen, P., Kari, J. & Kananoja, T. 1999. Through education into the world of work. Uno Cygnaeus, the father of technology education. University of Jyväskylä. Institute for Educational Research.

Mutka, U. 2000. Ammatillinen opettajankoulutus Jyväskylässä - yhteistyötä ja jaettua asiantuntijuutta. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2 (4), 23-28.

Ruohotie, P. 1996. Oppimalla osaamiseen ja menestykseen. Helsinki: Edita.

Väljjarvi, J. 2000. Kohti avointa opettajuutta. Teoksessa J. Väljjarvi (toim.) Koulu maailmassa - maailma koulussa. Helsinki: Opetushallitus. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 9, 157-181.

6. Taulukot ja kuvat

Taulukot, kuvat ja kuvat numeroidaan juoksevasti. Niiden paikka osoitetaan tekstin lomaan selvästi (esim. "Kuvio 1 tähän"). **Taulukoiden, kuvien tulee olla painovalmiita**. Taulukon otsikko tulee taulukon yläpuolelle ja kuvion otsikko kuvion alapuolelle.

7. Artikkeleiden ja katsausten arviointi

Arvioidessaan kirjallisia tuotoksia toimituskunta käyttää apunaan ulkopuolisia asiantuntijoita. Kirjoitus lähetetään arvioitsijoille nimettömänä. Referee-kierroksen jälkeen kirjoittajalla on mahdollisuus viimeistellä kirjoituksensa saamiensa kommentteja avuksi käyttäen. Viimeistely versio lähetetään sähköpostilla takaisin toimittajalle. **Jos kirjoittaja haluaa artikkelilleen referee-menettelyn, hänen on pyydyttävä sitä kirjallisesti samalla, kun hän jättää artikkelinsa**. Referee-menettelyä tarvitseva artikkeli tulee lähettää vastaavalle toimittajalle **8 viikkoa ennen ilmestymiskuukauden alkua**.

8. Ehdot

Artikkelien ja katsausten kirjoittajille lähetetään 5 vapaakappaletta ao. lehden numeroa. Muiden osastojen kirjoittajat saavat yhden vapaakappaleen. **Eripainoksia ei toimiteta eikä kirjoituspalkkiota makseta**. Lehden mahdollinen tuotto käytetään Ammattikoulutuksen tutkimusseura OTTU ry:n ja OKKA-säätiön toimintojen edistämiseen.